

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

416Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ (ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ 6ΗΣ ΚΑΙ 7ΗΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2005)

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι ευρωπαϊκές βιομηχανικές περιοχές και τα νέα δίκτυα της γνώσης»

(2005/C 255/01)

Την 1^η Ιουλίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με το ανωτέρω θέμα.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Μαρτίου 2005, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. PEZZINI.

Κατά την 416^η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 6^{ης} και 7^{ης} Απριλίου 2005), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 127 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Η ιδέα των βιομηχανικών περιοχών αποτέλεσε, ιδίως τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, αντικείμενο ευρείας μελέτης σε όλα τα επίπεδα και σε όλες τις βιομηχανοποιημένες χώρες. Η εν λόγω πρακτική της συγκέντρωσης επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου σε μια περιοχή, η οποία έχει εδραιωθεί σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, υιοθετήθηκε ακόμη και από τις αναπτυσσόμενες χώρες και από τους μεσογειακούς εταίρους της ΕΕ, στην προσπάθειά τους να ενισχύσουν την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην επικράτειά τους.

1.2 Επιπλέον, οι μελέτες που πραγματοποιήθηκαν με θέμα τις βιομηχανικές περιοχές κατέδειξαν τη θετική επίδρασή τους στην πολιτική απασχόλησης και συνέβαλαν στον καθορισμό πολυάριθμων ορθών πρακτικών ⁽¹⁾, όσον αφορά την «εταιρική κοινωνική ευθύνη» που εφαρμόστηκαν πολλά έτη πριν από τη δημοσίευση της σχετικής Πράσινης Βίβλου ⁽²⁾ εκ μέρους της Επιτροπής.

1.3 Στο μεταξύ, οι νέες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες και τα νέα δίκτυα της γνώσης μετέβαλαν τους δεσμούς μεταξύ των βιομηχανικών περιοχών, προσανατολίζοντας τα συστήματα παραγωγής προς τις «βιομηχανικές υπερ-περιοχές» ⁽³⁾ και προς την αναγκαιότητα της δικτυακής σύνδεσης των οικονομικών πραγματικότητων.

⁽¹⁾ Πρβλ.: Becchettini, i distretti industriali e le dinamiche sociali 1995 (Βιομηχανικές περιοχές και κοινωνική δυναμική)

⁽²⁾ COM(2001) 366 τελικό της 18.07.2001

⁽³⁾ Το πρόθεμα «υπέρ» υποδηλώνει την υπέρβαση: Η υπερ-περιοχή ξεπερνά τα συμβατικά όρια της βιομηχανικής περιοχής και έπεται της παραδοσιακής μορφής της περιοχής αυτής.

1.4 Αναγνωρίζοντας την ανάγκη σύνδεσης των δεδομένων και λαμβανομένης υπόψη της ευρύτητας του θέματος, η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας επικεντρώνεται στα εξής θέματα:

- Παράγραφος 2. Ορισμοί και εκκρεμή ζητήματα
- Παράγραφος 3. Από τις ευρωπαϊκές βιομηχανικές περιοχές στις υπερ-περιοχές της γνώσης
- Παράγραφος 4. Η κατάσταση στην Αμερική και διεθνώς όσον αφορά τις βιομηχανικές περιοχές
- Παράγραφος 5. Η τρέχουσα κατάσταση και τα υπάρχοντα μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση
- Παράγραφος 6. Προς μία νέα στρατηγική προσέγγιση των κοινοτικών πολιτικών για τις περιοχές της γνώσης
- Παράγραφος 7. Συμπερασματικές συστάσεις

1.5 Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας σχετικά με τα νέα ευρωπαϊκά δίκτυα ευφυών ⁽⁴⁾ περιοχών της γνώσης είναι:

- η ανάλυση των χαρακτηριστικών των βιομηχανικών περιοχών, των τεχνολογικών περιοχών και των υπαρχουσών υπερ-περιοχών,

⁽⁴⁾ Ως «ευφυή δίκτυα, δίκτυα της γνώσης, τεχνολογικά δίκτυα» νοούνται οι νέες περιοχές οι οποίες, αντίθετα από τις βιομηχανικές περιοχές, χρησιμοποιούν ευρέως τις τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας (ΤΠΕ).

- ο προσδιορισμός των προϋποθέσεων για την επιτυχημένη ανάπτυξη των νέων μορφών βιομηχανικών περιοχών και η ανάλυση των δυνατοτήτων τους σε σχέση με τη στρατηγική της Λισσαβώνας στην Ευρώπη των 25 και στη μελλοντική Ευρώπη των 28,
- η θεμελίωση μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής πολιτικής υπέρ των νέων ευρωπαϊκών δικτύων περιοχών που βασίζονται στη γνώση (*knowledge-based*) και των υπερ-περιοχών,
- η ανάδειξη των μέσων που απαιτούνται για την υλοποίηση της εν λόγω πολιτικής, η αξιολόγηση των υπαρχουσών βιομηχανικών περιοχών και η διατύπωση προτάσεων περί ενδεχόμενων τροποποιήσεων και καινοτομιών,
- ο καθορισμός των βασικών προϋποθέσεων που απαιτούνται για την εξασφάλιση μιας αμιγώς ευρωπαϊκής πλατφόρμας⁽⁵⁾ αναφοράς για τα νέα ευρωπαϊκά δίκτυα των περιοχών της γνώσης στην ΕΕ των 25,
- η ενθάρρυνση της δημιουργίας νέων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

1.6 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή είχε επανειλημμένως την ευκαιρία να τονίσει ότι η δέσμευση που ανέλαβε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θέτοντας στο επίκεντρο της **Στρατηγικής της Λισσαβώνας** το στόχο να καταστεί η Ευρώπη «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο», ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή.

1.6.1 Συνεπώς, θεωρείται πλέον ενδεδειγμένο να βασίζονται οι αναπτυξιακές στρατηγικές ολοένα και περισσότερο:

- στην όσο το δυνατό καλύτερη ολοκλήρωση των διαφόρων αναπτυξιακών πολιτικών,
- στην ενδυνάμωση της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων, με στόχο να διασφαλιστεί καλύτερη εξέλιξη της εργασίας και, άρα, η βελτίωση της δυναμικής των βιομηχανικών περιοχών,
- στην ενίσχυση της αλληλοτροφοδότησης μεταξύ της έρευνας που εστιάζεται στην τεχνολογία και της τοπικής βιομηχανικής ανάπτυξης,
- στην επίτευξη υψηλής κρίσιμης μάζας μεταξύ της βιομηχανίας, των ιδρυμάτων κατάρτισης και έρευνας, των προηγμένων ΜΜΕ, των εξειδικευμένων επιστημόνων, των χρηματοοικονομικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών, των κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου και των αρμοδίων για την λήψη αποφάσεων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα,
- στην επιτάχυνση της ανάπτυξης των συστημάτων παραγωγής και διανομής σε μόνιμα ευρωπαϊκά δίκτυα τα οποία να βασίζονται στη γνώση, στην ανταλλαγή πληροφοριών και τεχνογνωσίας και στην ικανότητα απορρόφησης, εμπλουτισμού και αναμετάδοσης των πληροφοριών και της τεχνογνωσίας που λαμβάνουν.

⁽⁵⁾ Στο COM(2002) 714 τελικό της 11.12.02 οι τεχνολογικές πλατφόρμες ορίζονται ως «Μέσα για την προώθηση σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και για την εκπόνηση ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου για Ε&Α σε τομείς ειδικών τεχνολογιών. Με τον τρόπο αυτό θα διασφαλιστεί η συνέργεια μεταξύ δημόσιων αρχών, χρηστών, κανονιστικών φορέων, βιομηχανίας, καταναλωτών και πόλων αριστείας. Είναι απαραίτητο να υπάρχει συνοχή μεταξύ της έρευνας, που μπορεί να προσφέρει νέες δυνατότητες, και του μετέπειτα κανονιστικού πλαισίου μέσα στο οποίο οι εν λόγω τεχνολογίες μπορούν να αναπτυχθούν και να διατεθούν στο εμπόριο.»

1.7 Τέσσερα και πλέον χρόνια μετά τη θέση σε εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβώνας, είναι πασιφανές ότι τα έως τώρα βήματα προς την επίτευξη των στόχων της και προς την υλοποίηση της σχετικής διαδικασίας είναι μάλλον απογοητευτικά. Ακόμη και η ομάδα υψηλού επιπέδου για τη στρατηγική της Λισσαβώνας με επικεφαλής τον Wim Kok, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «*the disappointing delivery of the strategy has been due primarily to a lack of determined political action*» και επιπλέον ότι «*the agenda has been overloaded, coordination has been poor and there have been conflicting priorities*»⁽⁶⁾.

1.8 Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών (4-5 Νοεμβρίου 2004), ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τόνισε ότι η έκθεση Kok «συνιστά μία ρεαλιστική και ταυτόχρονα ανησυχητική αποτίμηση της έως τώρα προόδου και μας δείχνει ότι πρέπει να δράσουμε τώρα αν θέλουμε να ανακτήσουμε τον χαμένο χρόνο»⁽⁷⁾. Τόνισε ιδιαίτερος την ανάγκη «για καλύτερη επικέντρωση των προτεραιοτήτων, παρακολούθηση της προόδου και ανάληψη μεγαλύτερων ευθυνών για την περαιτέρω προώθησή τους»⁽⁸⁾. Επί του ίδιου θέματος εξέφρασε τις απόψεις της και η ΕΟΚΕ σε πρόσφατη γνωμοδότησή της⁽⁹⁾.

1.9 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, στο πλαίσιο της αναδιάταξης των προτεραιοτήτων της στρατηγικής της Λισσαβώνας πρέπει να δοθεί έμφαση στις βιομηχανικές περιοχές και στην ανάπτυξή τους ως θεμελιώδεις προϋποθέσεις για τη δημιουργία νέας γνώσης και, προπαντός, νέων και καλύτερων θέσεων εργασίας που θα προκύψουν, αξιοποιώντας τις σημαντικές ευκαιρίες που παρέχουν τα δίκτυα μέσω των οποίων είναι δυνατό να αναπτυχθούν πολλαπλές διαδράσεις μεταξύ της κωδικοποιημένης γνώσης της έρευνας και της «σιωπηρής»⁽¹⁰⁾ γνώσης που διαπερνά και ενσαρκώνεται στα συστήματα παραγωγής και διανομής.

1.10 Η **προώθηση δράσεων σε τοπικό επίπεδο και η ικανότητα τοποθέτησής τους σε δίκτυο προκειμένου να υλοποιηθεί η στρατηγική της Λισσαβώνας** είναι βασικές προϋποθέσεις αφενός για να ενθαρρυνθεί η δημιουργία και η ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων σε όλη την επικράτεια της Ένωσης, και κυρίως στα νέα κράτη μέλη, και αφετέρου για να πολλαπλασιαστούν οι δυνατότητες συναντήσεων και συνεργασίας στο πνεύμα μιας ισχυρότερης οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

1.11 Η νέα «ανοιχτή τεχνολογική περιοχή» επιτρέπει την ενοποίηση και τη δικτύωση όλων των φορέων ενός συγκεκριμένου τομέα με εκείνους που δραστηριοποιούνται σε άλλους τομείς.

⁽⁶⁾ Έκθεση του Wim KOK σχετικά με τη στρατηγική της Λισσαβώνας, με τίτλο «Facing the challenge» (Ενώπιον των προκλήσεων) που υποβλήθηκε στην Επιτροπή στις 3 Νοεμβρίου 2004 και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών στις 4 και 5 Νοεμβρίου 2004. «Ο απογοητευτικός βαθμός υλοποίησης της στρατηγικής οφείλεται εν μέρει στην **απουσία αποφασιστικής πολιτικής δράσης**» και «τέθηκαν υπερβολικά πολλοί στόχοι, ο συντονισμός δεν ήταν ικανοποιητικός και υπήρξαν περιπτώσεις σύγκρουσης προτεραιοτήτων».

⁽⁷⁾ «It provides a realistic, but worrying, assessment of progress. It shows that we must act now to make up for lost time». Ομιλία του ορισθέντος Προέδρου της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών στις 4-5 Νοεμβρίου 2004.

⁽⁸⁾ «We will need to **refocus priorities**, measure progress and assume greater responsibility for following them through». Όπ. π., πρβλ. προηγούμενη υποσημείωση.

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση ΕΕ C 120 της 20.5.2005. Εισηγητές: Vever, Ehnmark, Simpson.

⁽¹⁰⁾ R.Nelson e S.G.Winter (1982), «An evolutionary theory of economic change». Η σιωπηρή γνώση, κατ'αντιδιαστολή προς την πληροφορημένη και την κωδικοποιημένη γνώση, δεν είναι τυποποιημένη και μπορεί να μεταδοθεί μόνον μέσω της κοινωνικής διάδρασης.

1.12 Πράγματι, τα ευρωπαϊκά δίκτυα ανοιχτών τεχνολογικών περιοχών είναι απολύτως απαραίτητα για την επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

- βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και, άρα, προαγωγή της εξέλιξης του εργατικού δυναμικού διαμέσου σημαντικότερων αρμοδιοτήτων, υψηλότερης συμμετοχής και νέας πολιτιστικής ωριμότητας,
- διάδοση των τεχνολογιών και των γνώσεων και επίστευση των καινοτόμων εφαρμογών τους για επιτυχημένη παρουσία στην αγορά,
- εξασφάλιση καλύτερης και πιο εξειδικευμένης απασχόλησης και παροχή κινήτρων για τη δημιουργία νέων και διαφοροποιημένων επαγγελματικών προσεγγίσεων,
- επιδίωξη μεγαλύτερης ευαισθητοποίησης για την προστασία του περιβάλλοντος και της επικράτειας στην οποία βρίσκονται οι βιομηχανικές περιοχές, καθώς και προσδιορισμό καταλληλότερων μέσων για την επίτευξη των τριών εκφάνσεων της αιφορίας: κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής,
- μεγιστοποίηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και βελτίωση της τοπικής διακυβέρνησης με απώτερο στόχο την κωδικοποίηση κοινών κανόνων και γλωσσικών ιδιωμάτων, καθώς και την επίτευξη μιας μορφής κοινότητας που εξελίσσεται μέσω ενός αδιάκοπου κύκλου αμοιβαίας εκμάθησης,
- παγίωση και ανάπτυξη μόνιμων δικτύων επικοινωνίας και λειτουργικής συνεργασίας για τη διασύνδεση των επιχειρήσεων, των εργαζομένων, των εφευρετών, των τοπικών κοινωνιών, των δημόσιων και των ιδιωτικών ιδρυμάτων, των χρηματοοικονομικών κύκλων, της πανεπιστημιακής και της εκπαιδευτικής κοινότητας, των εμπορικών συστημάτων και των συστημάτων εμπορίας, καθώς και πολλών άλλων φορέων της περιφερειακής ανάπτυξης,
- περαιτέρω ώθηση των νέων προς την ελεύθερη πρωτοβουλία και την επιχειρηματικότητα,
- αρμονική και ανταγωνιστική ανάπτυξη της διάρθρωσης της βιομηχανίας και της διανομής στη διευρυμένη Ευρώπη και επίστευση της πλήρους ολοκλήρωσής τους σε μια νέα μεγάλη ενιαία αγορά.

1.13 Στο σύγχρονο πλαίσιο της ολοένα και πιο παγκοσμιοποιημένης οικονομίας ανά την υφήλιο, η **ανάπτυξη της Ευρώπης της γνώσης** έχει έντονο αντίκτυπο σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και, συγχρόνως, επηρεάζει τις διεθνείς ισορροπίες. Ο αντίκτυπος αυτός αφορά την ταχεία απόκτηση και εφαρμογή νέων τεχνολογιών, την εξεύρεση ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού σε διεθνή κλίμακα και, τέλος, τη δυνατότητα αποκεντρωμένης οργάνωσης της διαδικασίας παραγωγής και διανομής, η οποία θα παραμένει ωστόσο συνεκτική και ευέλικτη με υψηλά πρότυπα ποιότητας.

1.14 Στο οικονομικό πλαίσιο της παραγωγής και, ιδίως, στην οικονομική πραγματικότητα των βιομηχανικών περιοχών, τα φαινόμενα της **παγκοσμιοποίησης** και η σχεδόν ταυτόχρονη εμφάνιση και ανάπτυξη των **τεχνολογιών δικτύου** επέφεραν μεταλλαγές βραχυπρόθεσμες, μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες.

1.15 Οι σύγχρονες βιομηχανικές περιοχές δίνουν έμφαση στο **δυναμικό άνοιγμα** προς νέες αγορές και υποστηρίζουν τις πιο πρόσφατες αλλαγές πολιτικής, οι οποίες αφορούν μεταξύ άλλων την ολοένα και συχνότερη πρακτική της μεταγκατάστασης των μεταποιητικών δραστηριοτήτων σε χώρες με ευνοϊκότερες συνθήκες, η οποία δεν θα ήταν εφικτή χωρίς τον υψηλό πλέον βαθμό μηχανοργάνωσης.

1.16 Κατά μέσο όρο, το 50 % της παραγωγής των βιομηχανικών περιοχών στην ΕΕ των 25 προορίζεται για εξαγωγές. Αυτό σημαίνει ότι η βιομηχανική δομή της περιοχής είναι εξ' ορισμού διεθνοποιημένη, ο δε ορίζοντάς της όσον αφορά τις πωλήσεις ταυτίζεται όλο και περισσότερο με τη διεθνή αγορά.

1.17 Απαιτείται να ολοκληρωθεί η μετάβαση από τη φάση της διεθνοποίησης στη φάση της παγκοσμιοποίησης:

- η διαδικασία της **παγκοσμιοποίησης**, εκτός από το άνοιγμα της παραγωγής στις ξένες αγορές, περιλαμβάνει υποχρεωτικά και τις διάφορες **φάσεις της παραγωγικής διαδικασίας**,
- **το σύστημα πρόσκτησης πληροφοριών** πρέπει να **ενισχυθεί** κατά τρόπο ώστε να υποστηριχθούν οι πολιτικές διείσδυσης και εδραίωσης εταιρικών σχέσεων, τόσο στις παραδοσιακές όσο και στις νέες αγορές, σε σχέση με την εξεύρεση δυνητικών εταίρων στην αλλοδαπή και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων των περιφερειών πέραν των σημερινών συνόρων,
- η έννοια της «αλλοδαπής» πρέπει να διαφοροποιηθεί τόσο στο επίπεδο των τόπων παραγωγής όσο και στο επίπεδο των τόπων πώλησης, μέσω **στρατηγικών δικτύωσης και συνεργασίας (networking και co-business)** με στόχο να εμπλακούν περισσότεροι φορείς καθένας εκ των οποίων θα συνεισφέρει με τις ιδιαιτερότητές του. Αυτή η προσέγγιση ενδεικνύεται όχι μόνον από επιχειρηματική άποψη αλλά κυρίως από την άποψη της καινοτομίας, της έρευνας και των νέων σχεδίων και ιδεών, χωρίς ωστόσο να υποτιμηθεί η σημασία των βιομηχανικών, χρηματοδοτικών, οργανωτικών και μορφωτικών πτυχών,
- είναι απαραίτητο να **αξιοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες** κάθε βιομηχανικής περιοχής προκειμένου να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη που θα προκύψουν από την ολοκλήρωση και τη δικτύωσή τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- η ανάπτυξη της συνεχούς κατάρτισης και νέων επαγγελματικών δεξιοτήτων ⁽¹¹⁾ καθίσταται επιτακτική προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι νέες προκλήσεις της ανταγωνιστικότητας.

1.18 Η διεύρυνση των γεωγραφικών ορίων με κίνητρο τα οικονομικά πλεονεκτήματα που αυτή συνεπάγεται, η οποία κατέστη εφικτή χάρη στην τεχνολογική υποστήριξη, κατήργησε την γεωγραφική γειννίαση που αποτελούσε το βασικό χαρακτηριστικό των πρώτων βιομηχανικών περιοχών και την πηγή της δύναμής τους. Αυτή η εξέλιξη είχε ως αποτέλεσμα την ανάδειξη πρωτοπόρων εταιρειών το πλαίσιο αναφοράς των οποίων, όσον αφορά τόσο τη διάθεση των προϊόντων τους όσο και την εξεύρεση πρώτων υλών, έχει μετατοπισθεί από την εδαφική στην εικονική λογική η οποία βασίζεται κατ'εξοχήν στο οικονομικό συμφέρον.

⁽¹¹⁾ Πρβλ. COM(2004) 474 τελικό της 14.07.2004 και γνωμοδότηση SOC/176 με εισηγητή τον κ. Κορυφίδη.

1.19 Αυτή τη στιγμή, οι ευρωπαϊκές **βιομηχανικές περιοχές** βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος λόγω της εξαιρετικά ευαίσθητης φάσης που περνούν. Πιο συγκεκριμένα, πρέπει να αντιμετωπίσουν **δύο είδη προβλημάτων**:

- το άνοιγμα και τον ανταγωνισμό των νέων αγορών (εκ των οποίων οι αγορές των χωρών της Ασίας είναι οι πιο ύπουλοι αντίπαλοι),
- την ανάγκη αναδιοργάνωσης και ανανέωσης των σχέσεων των εταιρειών, μεταξύ άλλων μέσω των νέων τεχνολογιών και των νέων γνώσεων, σιωπηρών ή κωδικοποιημένων.

1.20 Τα **νέα ανταγωνιστικά μοντέλα της παγκόσμιας αγοράς** επιβάλλουν μεγάλες αλλαγές. Οι νέες ολοκληρωμένες πλατφόρμες και η δικτυακή οργάνωση καλούνται να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της έρευνας και της καινοτομίας, του σχεδιασμού νέων προϊόντων και παραγωγικών διαδικασιών, της διαχείρισης του νέου πιο εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού και των νέων υλικών, της προώθησης και της εμπορίας, της χρηματοδότησης και της επιχειρηματικής πίστης, της εφοδιαστικής, της μελέτης της αγοράς και της παροχής υπηρεσιών στους πελάτες.

1.21 Σε **διεθνές επίπεδο**, η **βόρεια Αμερική** είναι πρωτοπόρος στον τομέα των βιομηχανικών περιοχών και των ομάδων (*clusters*) επιχειρήσεων, καθώς αυτά τα μορφώματα μετά την εμφάνισή τους στην ακτή του Ειρηνικού επεκτάθηκαν πολλαπλασιαζόμενα διαρκώς ως την ανατολική ακτή (χαρακτηριστικά παραδείγματα: Silicon Valley, San Diego Industrial Clusters και «Route 128»). Στη **Λατινική Αμερική**, αν και διαφοροποιημένο σε σχέση με τα διάφορα στάδια βιομηχανικής ανάπτυξης, το φαινόμενο των βιομηχανικών περιοχών απαντάται στο Μεξικό (Guadalajara Cluster), στη Βραζιλία (Sinos Valley) και στην Ουρουγουάη (Meat Cluster) — ενώ στην **Ασία** οι χώρες όπου έχουν ληφθεί σημαντικές πρωτοβουλίες στον τομέα αυτό είναι η Ινδία (Agra Cluster, Tiruppur Cluster, Ludhiana Cluster), το Πακιστάν (Sialkot Cluster), η Νότια Κορέα (Consumer Microelectronics Assembly Cluster) και η Ινδονησία (Central Java Cluster). Ούτε η **Αφρική** έμεινε αδιάφορη σε αυτό το φαινόμενο: και εκεί απαντάται μικρός αριθμός τέτοιων βιομηχανικών περιοχών, ακόμη και σε ορισμένες χώρες της υποσαχάριας Αφρικής.

1.22 Στην **Ευρώπη**, εκτός από τα ιταλικά παραδείγματα που είναι πλέον δεκάδες, ξεχωρίζουν οι γαλλικές πρωτοβουλίες που είχαν ως αποτέλεσμα, το 1998, την ίδρυση της ένωσης των «Districts Industriels Français», καθώς και οι άνω των 50 «Raumordnungsregionen» στη Γερμανία μαζί με την ιδιαίτερος σημαντική πρωτοβουλία της Βάδης- Βυρτεμβέργης. Και η βρετανική εμπειρία είναι σημαντική (ξεχωρίζουν τα παραδείγματα του Cambridge High-Tech Cluster, του Motor Sport Cluster του Birmingham αλλά και άλλα στη Σκωτία και σε άλλες περιφέρειες). Στη Σκανδιναβία, η «βόρεια» σχολή έχει να επιδείξει πολλές θετικές πρωτοβουλίες που χαρακτηρίζονται από τη σημασία που αποδίδεται στη μάθηση ως θεμελιώδες στοιχείο της ανάπτυξης που διευκολύνεται χάρη στη γειννίαση. Στα νέα κράτη μέλη υπήρξαν επίσης σημαντικές κινήσεις, για παράδειγμα στην Τσεχική Δημοκρατία, στην Ουγγαρία, στην Πολωνία, στη Σλοβενία, στη Μάλτα και στις χώρες της Βαλτικής.

2. Ορισμοί και εκκρεμή ζητήματα

2.1 Η προσπάθεια **ενιαίου ορισμού** της τόσο ποικιλόμορφης, δυναμικής και διαφοροποιημένης πραγματικότητας των βιομηχανικών περιοχών σε παγκόσμιο επίπεδο είναι εξαιρετικά περίπλοκη.

2.2 Οι βιομηχανικές περιοχές μπορούν να οριστούν γενικά ως **ομοιογενή συστήματα παραγωγής τοπικού χαρακτήρα, όπου παρατηρείται υψηλή συγκέντρωση βιομηχανικών μονάδων, κυρίως μικρών και μεσαίων διαστάσεων, και υψηλή εξειδίκευση της παραγωγής.**

2.3 Η τελική έκθεση της **ομάδας εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής — Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων**, με θέμα «Ομάδες και δίκτυα επιχειρήσεων»⁽¹²⁾, ορίζει τις βιομηχανικές περιοχές αυτές ως εξής:

«Groups of independent companies and associated institutions that are:

- **collaborating and competing,**
- **geographically concentrated in one or several regions, even though the cluster may have global extensions,**
- **specialized in a particular field, linked by common technologies and skills,**
- **either science-based or traditional,**
- **clusters can be either institutionalized (they have a proper cluster manager) or non-institutionalized**
- **the cluster has a positive influence on: innovation and competitiveness; skill formation and information; growth and long-term business dynamics».**

2.3.1 Τις τελευταίες δεκαετίες, οι βιομηχανικές περιοχές που δημιουργήθηκαν προκειμένου να ευνοηθεί η δημιουργία και η ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων σε γεωγραφικές ζώνες με δεδομένα οικονομικά χαρακτηριστικά στους τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών **αναπτύχθηκαν κατά κανόνα αυτόνομα** επικεντρώνοντας τις δραστηριότητές τους σε συγκεκριμένους τομείς στους οποίους απέκτησαν σταδιακά σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Η ανάγκη ικανοποίησης ολόενα και αυστηρότερων προτύπων ποιότητας και ασφάλειας ώθησε εν συνεχεία τις επιχειρήσεις των βιομηχανικών περιοχών να επικεντρώσουν την προσοχή τους σε ακόμη πιο εξειδικευμένα τμήματα της αγοράς (*niches*), όπως μαρτυρεί εξάλλου η υψηλή ποιότητα των προϊόντων τους.

2.4 Οι **βιομηχανικές περιοχές** δεν είναι απλώς επιχειρήσεις που ειδικεύονται σε κάποιον τομέα και εντοπίζονται στην ίδια εδαφική επικράτεια — είναι **σύνολα επιχειρήσεων που λειτουργούν με τη λογική της ομάδας**: εντός αυτών των συνενώσεων οι επιχειρήσεις συνεργάζονται για την υλοποίηση κοινών σχεδίων και ταυτόχρονα ανταγωνίζονται η μία την άλλη, ενώ η επικράτεια όπου βρίσκονται συγκεντρωμένες δεν αποτελεί απλώς ένα σκηνικό των λειτουργικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων τους, αλλά μια πραγματική υποδομή που επιτρέπει την ολοκλήρωση σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο κύκλου παραγωγής. Στην ουσία, οι βιομηχανικές περιοχές είναι ο τόπος όπου εναποτίθενται οι παραδόσεις των παραγωγικών πρακτικών και οι πρακτικές γνώσεις.

⁽¹²⁾ Βλέπε Final report of the expert group on enterprise clusters and networks, σ. 9 – Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων, 2002 ΠΠΠ.

«Ομάδες ανεξάρτητων εταιρειών και συνδεδεμένων με αυτές οντοτήτων που: συνεργάζονται και ανταγωνίζονται η μία την άλλη, είναι γεωγραφικά συγκεντρωμένες σε μία ή περισσότερες περιφέρειες, αν και ενδέχεται να έχουν παγκόσμιες προεκτάσεις, ειδικούνται σε συγκεκριμένο τομέα και διαθέτουν κοινές τεχνολογίες και δεξιότητες, βασίζονται είτε στην επιστήμη είτε σε παραδοσιακές τεχνικές, οι ομάδες επιχειρήσεων μπορεί να είναι είτε θεσμολογικές (με διορισμένο επικεφαλής ομάδας) είτε μη θεσμολογικές, οι ομάδες επιχειρήσεων έχουν θετική επίδραση στην καινοτομία και στην ανταγωνιστικότητα, στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στην πληροφόρηση, στην ανάπτυξη και στη μακροπρόθεσμη δυναμική των επιχειρήσεων.»

2.5 Η **επιτάχυνση** της μετάδοσης των πληροφοριών και η δυνατότητα επισκόπησης όλου του φάσματος της προσφοράς σε σύντομο χρονικό διάστημα διευκόλυναν τις επιχειρήσεις και ταυτόχρονα τις ανάγκασαν να προσαρμοσθούν. **Οι ισορροπίες μεταξύ των βιομηχανικών περιοχών μεταλλάχθηκαν. Η ανάδειξη και η εδραίωση νέων τεχνολογικών προτύπων** επηρέασαν το σύνολο της οργάνωσης της παραγωγής και ο αντίκτυπός τους αντικατοπτρίστηκε στα επαγγελματικά προσόντα, στην οργάνωση της εργασίας, στην αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού και στους επεκτεινόμενους τομείς.

2.6 Όλο και πιο συχνά οι βιομηχανικές περιοχές συνδέονται και ολοκληρώνονται με **ειδικευμένα κέντρα υπηρεσιών, σχολές επαγγελματικής κατάρτισης, πανεπιστήμια, τεχνολογικά πάρκα και ερευνητικά κέντρα** της επικράτειάς τους. Η ποιότητα του τελικού προϊόντος, κρίσιμος παράγοντας για την επιβίωση των επιχειρήσεων της εκάστοτε βιομηχανικής περιοχής, βασίζεται κατά κύριο λόγο στην ικανότητα αυτών των τελευταίων να συνδυάζουν με επιτυχία τις παγιωμένες παραγωγικές πρακτικές με τις απαιτήσεις για καινοτομία και εξειδίκευση που θέτει η αγορά.

2.7 Η **διεθνοποίηση της παραγωγής** αναγκάζει όλο και πιο συχνά τις επιχειρήσεις να εντύνουν τις επενδύσεις τους ενόψει της δημιουργίας ενός διεθνικού δικτύου. Ακόμη και οι ΜΜΕ, ακολουθώντας το παράδειγμα των μεγάλων πολυεθνικών, οφείλουν να μπορούν να βασιστούν, αφενός, σε επαρκή τεχνολογική υποδομή — για την περίπτωση που τα δίκτυα μέσω των οποίων σχεδιάζουν να εξασφαλίσουν το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα ξεπεράσουν τα στενά τοπικά όρια, ούτως ώστε να είναι σε θέση να ανταλλάζουν και να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους — και, αφετέρου, σε αξιόπιστο και πρόθυμο εργατικό δυναμικό.

2.8 Η **αυξανόμενη ολοκλήρωση των αγορών** μπορεί να τείνει να περιθωριοποιήσει τις επιχειρήσεις που είχαν συνηθίσει να λειτουργούν σε αγορές περιορισμένων διαστάσεων, αλλά ταυτόχρονα παρέχει μεγάλες ευκαιρίες για νέες εμπορικές διεξόδους ιδίως στις πλέον δυναμικές ΜΜΕ. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι **μεγάλες τεχνολογικές αλλαγές** δεν ευνοούν απαραίτητως αποκλειστικά και μόνον τις μεγάλες εταιρείες. Συχνά η λεγόμενη «**δικτυακή οικονομία**» επιτρέπει την άρση εμποδίων, όπως η γεωγραφική απόσταση ή η απουσία αυτόνομου δικτύου διανομής, που ανέκαθεν περιόριζαν τις δυνατότητες των ΜΜΕ. Ωστόσο, οι ΜΜΕ πρέπει να είναι σε θέση να επωφεληθούν πλήρως των ευκαιριών που μπορεί να προσφέρει η τεχνολογική πρόοδος, με την αρωγή και των κέντρων παροχής βοήθειας και υπηρεσιών.

2.9 Χάρη στη δικτυακή οργάνωση, οι περιορισμοί γεωγραφικής φύσης έχουν εν μέρει ξεπεραστεί. Προϋποθέσεις όπως η **ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών** ή η **δυνατότητα παρακολούθησης**, που στο παρελθόν εξαρτώνταν από την ελαχιστοποίηση του χρόνου κάλυψης της γεωγραφικής απόστασης, πληρούνται τώρα εύκολα χάρη στις συνδέσεις της πληροφορικής.

2.10 Παρόλο που έχουν διευρυνθεί και μάλιστα εκτενώς οι δυναμικές ευκαιρίες και δραστηριότητες, η πρόκληση που το δίκτυο αδυνατεί προς το παρόν να αντιμετωπίσει είναι αυτή της διαπροσωπικής σχέσης. Η επικοινωνία πρόσωπο με πρόσωπο, βασικά συστατικά της οποίας είναι η γνώση και η εμπειρία, παραμένει προς το παρόν αναντικατάστατη. Η **σχέση εμπιστοσύνης** μεταξύ των ενδιαφερομένων πλευρών δεν έχει χάσει την αξία της, παρόλο που το δίκτυο κατήργησε εν μέρει τις γεωγραφικές αποστάσεις, αποδομώντας τη βιομηχανική περιοχή και επιτρέπονται στις επιχειρήσεις που το απαρτίζουν να συνεργάζονται όλο και πιο

συχνά με **επιχειρήσεις της βιομηχανικής περιοχής, συχνά σε διαφορετικές χώρες.**

3. Από τις ευρωπαϊκές βιομηχανικές περιοχές στις υπερ-περιοχές της γνώσης

3.1 Οι παραδοσιακές βιομηχανικές περιοχές υποστηρίζονται ολοένα και περισσότερο από **υπερ-περιοχές**, στις οποίες ενίοτε και μεταμορφώνονται. Οι υπερ-περιοχές διαφέρουν από τις βιομηχανικές περιοχές, καθώς αποτελούν **ολοκληρωμένες βιομηχανικές πλατφόρμες, όπου δραστηριοποιούνται επιχειρήσεις του τεχνολογικού κλάδου οι οποίες διευρύνονται απορροφώντας νέους τομείς της γνώσης και εφαρμοσμένης έρευνας και ξεπερνώντας τα στενά γεωγραφικά όριά τους για να εδραιώσουν νέα συστήματα παραγωγής και διανομής που βασίζονται σε κοινές αξίες και στρατηγικές.**

3.2 Η **υπερ-περιοχή** καθιστά δυνατή την πραγματοποίηση των διαφόρων παραγωγικών φάσεων σε γεωγραφικά απομακρυσμένα σημεία, που επιλέγονται με γνώμονα τα οικονομικά πλεονεκτήματα και τις κατά τόπους ευκαιρίες, χωρίς ωστόσο να επηρεάζονται τα επίπεδα παραγωγικότητας. Ιδίως όσον αφορά τον μεταποιητικό κλάδο, η τήρηση των προδιαγραφών διασφαλίζεται μέσω μιας διαδικασίας **εκμάθησης δια της διάδρασης (learning-by-interaction)**, η οποία επιτρέπει τη μετάβαση από μια προσέγγιση βασισμένη στην προσαρμογή στα δεδομένα σε μία στάση πιο προορατική.

3.3 Κατά την εξέλιξη της σε υπερ-περιοχή, η βιομηχανική περιοχή πρέπει να λειτουργεί όλο και περισσότερο σαν εργαστήριο γνώσεων. Οι απαραίτητες πολιτικές για την υποστήριξη της **επανατοποθέτησης της βιομηχανικής περιοχής, στο πλαίσιο της νέας παγκοσμιοποιημένης λογικής**, πρέπει να υλοποιηθούν είτε από τα δημόσια θεσμικά όργανα, και ειδικότερα από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, είτε, κατά κύριο λόγο, από τις ίδιες τις εταιρείες και να αφορούν το ανθρώπινο δυναμικό και το βαθμό καινοτομίας, στο πλαίσιο μιας διαδικασίας η οποία να διασφαλίζει την πλήρη συμμετοχή των στελεχών του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα.

3.4 Οι υπερ-περιοχές ενισχύουν ακόμη περισσότερο τη δικτύωση των μικρομεσαίων και των μεγάλων επιχειρήσεων που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και ενισχύουν τις σχέσεις συνεργασίας που έχουν συνάψει με τα πιο προηγμένα κέντρα επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας. Οι κινητήριες δυνάμεις είναι:

- οι πρωτοπόρες επιχειρήσεις, δηλαδή εκείνες που είναι σε θέση να ηγηθούν της ανάπτυξης του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιούνται,
- οι επενδύσεις για την επίτευξη υψηλού τεχνολογικού επιπέδου,
- η συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και μεταξύ των επιχειρήσεων και του συστήματος της έρευνας.
- η δραστηριοποίηση δια της παροχής κινήτρων και η προετοιμασία του εργατικού δυναμικού σε όλα τα επίπεδα.

3.5 Κατά κανόνα, τέσσερα είναι τα στοιχεία που χρησιμεύουν στον προσδιορισμό μιας υπερ-περιοχής:

- **το πολυτομεακό στοιχείο:** τομεακή προσέγγιση με πλήρη δραστηριότητα στον τομέα των υπηρεσιών, της έρευνας και της ανάπτυξης,

- **το εδαφικό στοιχείο:** υπερβαίνει την έννοια της γεωγραφικής γειννίας και την αντικαθιστά από την έννοια της δικτύωσης και της αξιοποίησης των διαφόρων πολιτισμικών ταυτοτήτων των εταίρων,
- **η σπουδαιότητα:** οι κλάδοι που εκπροσωπούνται στις υπερ-περιοχές είναι σημαντικοί για την οικονομία και χαρακτηρίζονται από ισχυρή παρουσία κέντρων παραγωγής γνώσης,
- **η πρωτοκαθεδρία:** ορισμένες επιχειρήσεις αναλαμβάνουν ηγετικό ρόλο για την προώθηση της υπερ-περιοχής εντός ενός πλαισίου που χαρακτηρίζεται από έντονη παρουσία ΜΜΕ.

3.6 Η διαδικασία κατανόησης του φαινομένου αυτού, απαραίτητη προκειμένου να προγραμματιστούν οι ενδεδειγμένες **παρεμβάσεις για τις υπερ-περιοχές**, είναι αναμφίβολα πολύ πιο σύνθετη και περίπλοκη, μεταξύ άλλων, επειδή, όπως αναφέρθηκε ήδη σε σχέση με τον προσδιορισμό των υπερ-περιοχών, πρέπει να επιλεγούν και να εξετασθούν παραγωγικοί τομείς αριστείας με ισχυρούς δεσμούς, υπάρχοντες ή δυνητικούς, με τον κόσμο της έρευνας, της παραγωγής και της καινοτομίας. Η ερμηνεία των φαινομένων αυτών είναι εντούτοις δύσκολη και προς το παρόν δεν έχει δεόντως εξετασθεί εμπειρικά ούτε έχει επαρκώς τεκμηριωθεί βάσει στατιστικών στοιχείων.

3.7 Το σχέδιο προγραμματισμού πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα στοιχεία για την καλύτερη δυνατή ανάλυση των **χαρακτηριστικών των υπερ-περιοχών:**

- προσδιορισμός και ποσοτική αξιολόγηση των **παραδοσιακών παραγόντων του συστήματος:** εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε εξειδικευμένους τομείς παραγωγής, στην παραγωγή πρώτων υλών και ημικατεργασμένων προϊόντων, μηχανημάτων, υπηρεσιών παραγωγής· συνιστώσες των διαφόρων κλάδων· εντοπισμός των βασικών ειδικεύσεων για κάθε τομέα· μοντέλα για τη μεταφορά τεχνολογίας μεταξύ των εταιρειών,
- προσδιορισμός και ποσοτική αξιολόγηση **των νέων παραγόντων του συστήματος:** πανεπιστήμια· κέντρα επιστημονικής έρευνας· πάροχοι τεχνολογικών υπηρεσιών στις επιχειρήσεις· επικοινωνία και διάθεση στην αγορά· εντοπισμός των ηγετικών παραγόντων· σχέσεις και διαδράσεις με τον παραγωγικό τομέα· μοντέλα μεταφοράς της τεχνολογίας και συνεργασίας,
- ανάλυση του **συγκριτικού πίνακα επιδόσεων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο**, με στόχο: τον εντοπισμό παρόμοιων παραγωγικών πρακτικών· την αξιολόγηση των μακροπρόθεσμων δυνατοτήτων τους στα εκάστοτε πλαίσια· την αξιολόγηση των αναπτυξιακών στρατηγικών που υλοποιούνται από τις δημόσιες αρχές, καθώς και τις σχέσεις μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και τις σχέσεις μεταξύ του ακαδημαϊκού, του ερευνητικού και του επιχειρηματικού κόσμου,
- αξιολόγηση της **ανταγωνιστικότητας των επιμέρους κλάδων των υπερ-περιοχών και των δυνατοτήτων του συστήματος:** ανάλυση SWOT (Δυνάμεις — Αδυναμίες — Ευκαιρίες — Απειλές) των υπερ-περιοχών με ιδιαίτερη έμφαση στις αδυναμίες και στις απειλές,

- προσδιορισμός των **κατευθυντηρίων γραμμών των παρεμβάσεων:** πολιτικές και παρεμβάσεις για την έρευνα, τις επενδύσεις, τη διεθνοποίηση και την ανταγωνιστικότητα στις ξένες αγορές.

- καθορισμός του βαθμού προετοιμασίας και συμμετοχής, σε διάφορα επίπεδα, του εργατικού δυναμικού που απασχολείται στις βιομηχανικές περιοχές.

3.8 Επιπλέον, η μετάβαση σε ένα σύστημα που εδράζεται στη γνώση θέτει και ορισμένα σημαντικά **ζητήματα διακυβέρνησης:**

- η εξέλιξη της βιομηχανικής περιοχής προς τη μορφή ενός ανοιχτού δικτύου ή ενός τοπικού δικτύου που ενσωματώνεται σε παγκόσμια δίκτυα παραγωγής, διάδοσης και αξιοποίησης των γνώσεων, προϋποθέτει τη μετάβαση των επιχειρήσεων μιας βιομηχανικής περιοχής από το παλαιό σύστημα της **παραγωγικής κατανομής της εργασίας**, που έως τώρα εφάρμοζαν με επιτυχία, σε ένα νέο **σύστημα επικεντρωμένο στη γνώση με τη συμμετοχή όλων των φορέων, των στελεχών του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, και σε όλα τα επίπεδα.** Το παλαιό σύστημα είχε ως πυρήνα την ικανότητα διαχείρισης των υλικών διεργασιών της κατασκευής, ενώ το νέο βασίζεται στην ικανότητα **διαχείρισης της συνολικής ροής των πληροφοριών**, επικοινωνίας μέσω επιστημονικών-τεχνολογικών γλωσσικών ιδιωμάτων και **διαχείρισης σύνθετων οργανωτικών δομών**, όλα αυτά στο πλαίσιο της εγγενούς ανάγκης της περιοχής να επενδύσει εκ νέου στη διάσταση της **επαγγελματικής κατάρτισης και της δομημένης γνώσης**,

- οι βασικές διαδραστικές διαδικασίες είναι η διάρθρωση των **σχέσεων συνεργασίας και εμπιστοσύνης μεταξύ των επιχειρήσεων της βιομηχανικής περιοχής, των επιχειρηματιών και των υπαλλήλων**, η πλουραλιστική οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας, καθώς και η συνεργασία τόσο μεταξύ των επιχειρήσεων όσο και των επιχειρήσεων με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές. Καθοριστικό στοιχείο είναι η αποδοχή της έννοιας του **εταιρικού κεφαλαίου εντός του συστήματος της βιομηχανικής περιοχής** ⁽¹³⁾, αλλά και το κατά πόσον οι πολιτικές θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τη σταδιακή διασπορά του εν λόγω κεφαλαίου και τον εκφυλισμό του ζωντανού και δυναμικού συστήματος της τοπικής διάδρασης,

- η βιομηχανική περιοχή περιέχει τις φιλοδοξίες, τις απογοητεύσεις, τις μορφές ανταγωνισμού, άμιλλας και συνεργασίας που υιοθετεί το σύνολο της **κοινότητας**. Η κοινότητα είναι δομημένη έτσι ώστε να περιθωριοποιεί τις συμπεριφορές που δεν ευνοούν την ανάπτυξη της βιομηχανικής περιοχής και να προωθεί αυτές που την ευνοούν, **πιστοποιώντας τις σχέσεις εμπιστοσύνης**.

3.9 Αρχίζουν, τέλος, να αναδεικνύονται **νέες δομές υπηρεσιών που παρέχουν την αναγκαία γνωστική διεπαφή μεταξύ του τοπικού περιβάλλοντος και των παγκόσμιων δικτύων**. Δημιουργούνται νέα γραφεία προσανατολισμένα στην ικανοποίηση των απαιτήσεων των τοπικών εταιρειών και των παλαιών μηχανισμών ανταγωνισμού και συνεργασίας που συνοδεύουν την εξέλιξη του παραγωγικού πλαισίου.

⁽¹³⁾ Οι έρευνες που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των εργαζομένων σε βιομηχανικές περιοχές καταδεικνύουν ότι επικρατεί η αίσθηση ότι διαθέτουν δυνατότητα συμμετοχής και κίνητρα, ακόμη και στα χαμηλότερα επίπεδα (περιοχή της Λομβαρδίας, προοίμιο του νόμου σχετικά με τις υπερ-περιοχές, 2004).

4. Η κατάσταση στην Αμερική και διεθνώς όσον αφορά τις βιομηχανικές περιοχές

4.1 Σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 υπήρχαν στις Ηνωμένες Πολιτείες 380 περίπου βιομηχανικές περιοχές/ομάδες (clusters) επιχειρήσεων, που δραστηριοποιούνταν σε ευρύ φάσμα μεταποιητικών κλάδων και υπηρεσιών και αντιπροσώπων στο 67 % του ενεργού πληθυσμού και στο 61 % της παραγωγής των ΗΠΑ⁽¹⁴⁾. Αυτές οι βιομηχανικές περιοχές, που σε πολλές περιπτώσεις προήλθαν από κρίσεις της περιφερειακής παραγωγής, όπως τα San Diego Clusters στην Καλιφόρνια που γεννήθηκαν από την αναδιάρθρωση του αμυντικού κλάδου, επωφελήθηκαν των σημαντικών πρωτοβουλιών που ανέλαβαν οι κρατικές και τοπικές αρχές, καθώς οι σχετικές διαδικασίες, μετά την εκκίνησή τους, μεταφέρθηκαν κατόπιν στον ιδιωτικό τομέα. Για παράδειγμα στην Αριζόνα, με πρωτοβουλία μιας κυβερνητικής επιτροπής, υλοποιήθηκε στα τοπικά πανεπιστήμια μια δράση για την καταγραφή των βιομηχανικών περιοχών σε αυτή την επικράτεια, με τη συγκέντρωση των βασικών παραγόντων του ιδιωτικού τομέα και με συνακόλουθη προώθηση της δημιουργίας οργανωτικών δομών σε επίπεδο βιομηχανικής περιοχής για την αξιολόγηση και την αντιμετώπιση των εμποδίων και των ευκαιριών σε κάθε βιομηχανική περιοχή. Παρόμοιες πρωτοβουλίες αναλήφθηκαν και σε άλλες πολιτείες των ΗΠΑ, όπως στη Νέα Υόρκη, τη Μινεσότα, την Οκλαχόμα και το Όρεγκον.

4.2 Στον Καναδά, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση έδωσε στο επίκεντρο της στρατηγικής της για την καινοτομία τη δημιουργία και την ανάπτυξη βιομηχανικών περιοχών βασισμένων στη γνώση, αναγνωρισμένων πλέον διεθνώς χάρη στον ρόλο των κυριότερων ομοσπονδιακών φορέων χρηματοδότησης (Granting Agencies) για τον προσδιορισμό των επενδύσεων στον τομέα της έρευνας που πραγματοποιήθηκαν σε 27 βιομηχανικές περιοχές/πόλεις της χώρας. Η канаδική στρατηγική για την καινοτομία περιέλαβε στους πρωταρχικούς στόχους της αντίστοιχης ομοσπονδιακής πολιτικής τη δημιουργία 10 διεθνώς αναγνωρισμένων «technology clusters» έως το 2010. Χαρακτηριστικό των канаδικών βιομηχανικών περιοχών αποτελεί η παρουσία στο εσωτερικό τους μεγάλων ερευνητικών ιδρυμάτων, συχνά πανεπιστημιακών⁽¹⁵⁾.

4.3 Στην Ασία και στη Λατινική Αμερική, οι σχετικές εμπειρίες είναι πολύ ανομοιογενείς. Βιομηχανικές περιοχές υπάρχουν τόσο στην Ινδία όσο και στην Κίνα. Στο Πακιστάν, οι νέες ανταγωνιστικές πιέσεις λόγω της απελευθέρωσης του εμπορίου και της παγκοσμιοποίησης, ενίσχυσαν την τάση για συνεργασία με τις βιομηχανικές ενώσεις και για αξιοποίηση των υπηρεσιών τους προκειμένου να τηρηθούν οι διεθνείς προδιαγραφές διασφάλισης της ποιότητας. Στη Βραζιλία και στο Μεξικό, οι βιομηχανικές περιοχές χρειάστηκε να αντιμετωπίσουν τον διεθνή ανταγωνισμό επί των τιμών (συνέπεια της ισχυρής διεξόδου των κινεζικών προϊόντων στη βορειοαμερικανική αγορά), ο οποίος ώθησε τις επιχειρήσεις να αναβαθμίσουν την κάθετη ολοκλήρωσή τους και παράλληλα οδήγησε στη διαφοροποίηση των ίδιων των βιομηχανικών περιοχών.

4.4 Στη Νέα Ζηλανδία ελήφθησαν πολλές πρωτοβουλίες από τις τοπικές αρχές για την προώθηση των βιομηχανικών περιοχών, ενώ στην Αυστραλία, κυρίως με πρωτοβουλία των τοπικών αρχών της

Adelaide, του Cairns και της Hunter Valley, υλοποιήθηκαν δράσεις «από κάτω προς τα πάνω» μέσω των οποίων εντοπίστηκαν ομάδες επιχειρήσεων, αναπτύχθηκε μεταξύ τους μία δυναμική συνεργασία για την ικανοποίηση των αναγκών τους και σε ορισμένες περιπτώσεις εξασφαλίστηκε κυβερνητική χρηματοδότηση για μελέτες, παροχή συμβουλών και γραμματειακές υπηρεσίες.

5. Η τρέχουσα κατάσταση και τα υπάρχοντα μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση

5.1 Σε πολλές βιομηχανικές περιοχές της Ευρώπης η βιομηχανική πολιτική, που έως τώρα ήταν κυρίως κλαδική, άρχισε τώρα να στρέφεται και στο τοπικό επίπεδο θέλοντας να υποστηρίξει τις συνθήκες εκείνες που συνέβαλαν στην επιτυχία του «**Made in ...**» στον κόσμο. Πολύ συχνά, όμως, τα τοπικά παραγωγικά συστήματα συνάντησαν δυσκολίες για την εξεύρεση κατάλληλων απαντήσεων από οργανωτική και διαχειριστική άποψη. Αυτό άνοιξε τον δρόμο σε νέες μορφές υποστήριξης που δεν απευθύνονταν πλέον στη μεμονωμένη επιχείρηση αλλά στο γενικότερο τοπικό σύστημα στο σύνολό του.

5.2 Οι τοπικές αρχές, σε συνεργασία με πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα, επιχειρηματικές ενώσεις και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ανέλαβαν να προωθήσουν τη διάδοση της καινοτομίας, της ποιότητας, την περαιτέρω διάδοση των τοπικών προϊόντων στην αγορά και, τέλος, την κατάρτιση νέων σχεδίων συστήματος, μέσω παρεμβάσεων στις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων.

5.3 Οι βιομηχανικές περιοχές, που πλέον **αναγνωρίζονται και νομικά σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες**, (π.χ. στην Ιταλία με τον Νόμο 317/1991), θεωρούνται πραγματική επιτυχία για τις οικονομίες των διαφόρων χωρών, και ιδίως για την ιταλική οικονομία. Δεν είναι ωστόσο εύκολο να καταγραφούν επακριβώς αυτές οι βιομηχανικές περιοχές και τα στοιχεία που έχουν συγκεντρώσει τα αρμόδια κρατικά όργανα δεν συμφωνούν ούτε ως προς τον αριθμό τους ούτε ως προς τους τομείς στους οποίους ειδικεύονται.

5.4 Η προώθηση των βιομηχανικών περιοχών αποτέλεσε αντικείμενο πρωτοβουλιών σε περιφερειακό επίπεδο στην Ιταλία (ιδίως στις βιομηχανικές περιοχές Πιεμόντε, Λομβαρδία, Βένετο, Εμίλια Ρομάνια και Τοσκάνη), στην Ισπανία (ιδίως στην Καταλονία και στη Βαλένθια) και στη Γερμανία (πρβλ. τις πρωτοβουλίες BioRegio, Exist και InnoRegio). Στη Γαλλία η DATAR⁽¹⁶⁾, ως διανομαρχιακή υπηρεσία του πρωθυπουργού, ανέπτυξε ειδικές πολιτικές για την υποστήριξη της ανάπτυξης των «Τοπικών Παραγωγικών Συστημάτων», τα οποία ανήκουν στην γαλλική ένωση βιομηχανικών περιοχών. Στη Σκωτία, την Ουαλία και τη Βόρεια Ιρλανδία υπάρχουν πολυάριθμα παραδείγματα βιομηχανικών περιοχών.

5.5 Και οι σκανδιναβικές χώρες ανέπτυξαν δικές τους προσεγγίσεις όσον αφορά την πολιτική των βιομηχανικών περιοχών. Αναφέρεται το παράδειγμα της Δανίας, όπου η πρακτική των βιομηχανικών περιοχών είχε ισχυρό αντίκτυπο στην οικονομική πολιτική της χώρας, και της Φινλανδίας, όπου η προώθηση των βιομηχανικών περιοχών επηρέασε όχι μόνον την οικονομική πολιτική αλλά και την πολιτική για την επιστημονική έρευνα, την τεχνολογία και την εκπαίδευση.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε ΟΟΣΑ «Προώθηση της επιχειρηματικότητας ως κινητήριας δύναμης της ανάπτυξης στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία» 2004 – Δεύτερη υπουργική συνάντηση του ΟΟΣΑ για τις ΜΜΕ, Κωνσταντινούπολη 3-5 Ιουνίου 2004.

⁽¹⁵⁾ Βλέπε Canada Foundation for innovation «Research funding: key to clusters», 2003 - J. Adam.

⁽¹⁶⁾ DATAR (Délégation à l'aménagement du territoire et à l'action régionale): Επιτροπή χωροταξίας και περιφερειακής δράσης.

5.6 Στα νέα κράτη μέλη, από το διάστημα 2000-2001, εγκαταστάθηκαν διάφορα προγράμματα για την ανάπτυξη των βιομηχανικών περιοχών. Η Τσεχική Δημοκρατία εισήγαγε το πρόγραμμα «Συνεργασία», η Ουγγαρία έδωσε σε εφαρμογή το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Ανταγωνιστικότητα της Οικονομίας (National Development Plan Economy Competitiveness Operative Program — NFT GVOP), το οποίο προβλέπει την ανάπτυξη βιομηχανικών πάρκων⁽¹⁷⁾ στο πλαίσιο μιας ΜΚΟ⁽¹⁸⁾ δηλαδή της Ένωσης Βιομηχανικών Πάρκων. Η Ουγγαρία διαθέτει επί του παρόντος 165 βιομηχανικά πάρκα, στα οποία συγκεντρώνεται το 18 % των εργαζομένων στη βιομηχανία και το 28 % των βιομηχανικών εξαγωγών. Μεταξύ του 1997 και του 2003, οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στα ουγγρικά βιομηχανικά πάρκα ανήλθαν σε 46 182 000 ευρώ⁽¹⁹⁾. Το πρόγραμμα PGK⁽²⁰⁾ αναπτύχθηκε στη Δυτική Υπερδουναβία και το πρόγραμμα «SME Clustering/Networking» για τη δικτύωση των ΜΜΕ στην Πολωνία. Στη Σλοβενία, ξεκίνησε το 2000 η υλοποίηση ενός τριετούς προγράμματος για την ανάπτυξη των βιομηχανικών περιοχών με τη συμμετοχή άνω των 500 επιχειρήσεων και 50 κρατικών φορέων. Στις χώρες της Βαλτικής υλοποιούνται σήμερα περισσότερα από 130 πιλοτικά και πειραματικά σχέδια. Στη Μάλτα, οι τοπικές αρχές καθιέρωσαν μια στρατηγική για την υποστήριξη των πλέον σημαντικών βιομηχανικών περιοχών σε τομείς όπως η υγεία, η ωκεανογραφία, οι τεχνολογίες των πληροφοριών, η αεροναυπηγική και οι υπηρεσίες. Ακόμη και οι υποψήφιες προς ένταξη χώρες έχουν να επιδείξουν σημαντικές πρωτοβουλίες, όπως στην περίπτωση της βιομηχανικής περιοχής της πόλης Timisoara στη Ρουμανία. Στη Βουλγαρία, το 2001, υποδείχθηκαν πέντε πιθανές βιομηχανικές περιοχές, στο πλαίσιο του τμήματος του προγράμματος PHARE «Capacity building for accelerated growth of the SME sector in Bulgaria» (Δημιουργία υποδομής για την ταχεία ανάπτυξη του κλάδου των ΜΜΕ στη Βουλγαρία)· για την περαιτέρω ανάπτυξη των εν λόγω περιοχών, το Υπουργείο Οικονομικών αποφάσισε να συστήσει μια εθνική υπηρεσία επιφορτισμένη με τη διαχείριση της ανάπτυξης τους.

5.7 Στις Κάτω Χώρες, η προσέγγιση των βιομηχανικών περιοχών ενσωματώθηκε στην πολιτική της κυβέρνησης και στα κρατικά προγράμματα, ενώ στην Αυστρία καταρτίστηκαν ειδικές πολιτικές για την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των ερευνητικών ιδρυμάτων και του ιδιωτικού τομέα, για τη μείωση των νομικών και διοικητικών εμποδίων στην καινοτομία, για την προώθηση εξειδικευμένων βιομηχανικών περιοχών και για τη δημιουργία κέντρων εμπειρογνομοσύνης.

5.8 Η πολιτική υπέρ των βιομηχανικών περιοχών προϋποθέτει ωστόσο μία ολοκληρωμένη συστημική προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη τους δεσμούς μεταξύ των επιχειρήσεων, μεταξύ των διαφόρων βιομηχανικών κλάδων αλλά και μεταξύ των επιχειρήσεων, των κρατικών φορέων και των τοπικών αρχών: βάσει της προσέγγισης αυτής, **ο ιδιωτικός τομέας είναι η κινητήρια δύναμη των πρωτοβουλιών, ενώ ο ρόλος του δημόσιου τομέα είναι κυρίως αυτός της παροχής διευκολύνσεων και του καταλύτη των εξελίξεων.**

5.9 Το σύστημα των βιομηχανικών περιοχών ευνοεί διάφορα φαινόμενα **οριζόντιας ολοκλήρωσης μεταξύ των επιχειρήσεων**, που ξεκινούν από τις σχέσεις μεταξύ πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα, περνούν από τις διατομεακές σχέσεις και φτάνουν ως την ανάθεση εργασιών σε τρίτους (outsourcing). Αυτή η ολοκλήρωση επιτρέπει τη διατήρηση **υψηλού επιπέδου ευελιξίας** αλλά

και την επίτευξη, διαμέσου της παραγωγικής ολοκλήρωσης, των οικονομικών κλίμακας που χαρακτηρίζουν συνήθως τις μεγάλες εταιρείες. Η ικανότητα της βιομηχανικής περιοχής να φέρνει σε πέρας αυτόνομα, στον τομέα στον οποίο δραστηριοποιείται, όλες τις φάσεις της παραγωγικής αλυσίδας χάρη στον κατακερματισμό των σταδίων επεξεργασίας, επιτρέπει την ευέλικτη διαχείριση του κόστους παραγωγής και την ευκολότερη προσαρμογή στις απαιτήσεις της αγοράς.

5.10 Η επιτυχία των προϊόντων των βιομηχανικών περιοχών στη διεθνή αγορά οφείλεται επίσης στην υψηλή **δυνατότητα καινοτομίας και στη διαρκή επιδίωξη της βελτίωσης του προϊόντος**, που ευνοούνται τόσο από τον ανταγωνισμό μεταξύ των ίδιων των επιχειρήσεων της βιομηχανικής περιοχής όσο και από τη **διάδραση με τα πανεπιστήμια ή/και τα ακαδημαϊκά ιδρύματα της εν λόγω επικράτειας**. Αυτές οι συνεργίες κατέστησαν ανταγωνιστικούς σε διεθνές επίπεδο ακόμη και κλάδους που παλαιότερα δεν θεωρούνταν ιδιαίτερα αναπτυγμένοι από τεχνολογική άποψη, όπως για παράδειγμα αυτούς της κλωστοϋφαντουργίας και της ένδυσης.

5.11 Μέχρι σήμερα, τα στοιχεία που έχουν ληφθεί υπόψη κατά τον προσδιορισμό **δεικτών** για την επαλήθευση της ύπαρξης μιας βιομηχανικής περιοχής είναι παράγοντες όπως η επιχειρηματική συγκέντρωση, ο βαθμός εξειδίκευσης του κλάδου και το ποσοστό των εκπροσώπων του μεταποιητικού τομέα. Πρόκειται με άλλα λόγια για ποσοτικά κριτήρια, που υπαγορεύονται από την αρχή της «αντικειμενικής» κρίσης. Πρέπει όμως να συνεξετάζονται παράγοντες όπως η οικονομική παράμετρος, η καινοτομία του προϊόντος, η στρατηγική του συνόλου των επιχειρήσεων που αποτελούν τη βιομηχανική περιοχή, καθώς και, πρωτίστως, το στοιχείο του «δικτύου». Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό είναι θεμελιώδους σημασίας τόσο για τον προσδιορισμό της αρχικής δομής της βιομηχανικής περιοχής όσο και για τον προσδιορισμό των μελλοντικών πλεονεκτημάτων της υπερ-περιοχής, με την προοπτική της σύσφιξης των σχέσεων μεταξύ της επιχειρηματικής και του ερευνητικής κοινότητας.

5.12 **Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης**, υπάρχουν πολλές πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ανάπτυξη των τεχνολογικών βιομηχανικών περιοχών της Ευρώπης, μολονότι έως σήμερα **δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί μια ολοκληρωμένη πολιτική** ειδικά για την προώθηση των καινοτόμων δικτύων βιομηχανικών περιοχών, βάσει της στρατηγικής της Λισαβόνας όπως επιβεβαιώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 4ης και 5ης Νοεμβρίου 2004, και με τη δέσμευση να ολοκληρωθεί όσο το δυνατό συντομότερα ο οικονομικός και κοινωνικός ιστός των ΜΜΕ παλαιών και νέων κρατών μελών, στη διευρυμένη ενιαία αγορά.

5.13 Η Ευρώπη των 15 ανέπτυξε μια **σειρά κοινοτικών μέσων** που μπορούν να ενεργοποιηθούν ανά πάσα στιγμή για την ανάπτυξη και τη δημιουργία δικτύων περιοχών της γνώσης. Τα μέσα αυτά απαντώνται κυρίως στο πλαίσιο της περιφερειακής πολιτικής, της πολιτικής για την έρευνα και την ανάπτυξη, της πολιτικής για τις επιχειρήσεις και την καινοτομία, της πολιτικής για την κοινωνία των πληροφοριών και, τέλος, στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής πολιτικής.

5.13.1 **Περιφερειακή πολιτική.** Χάρη στην αξιολογότετη χρηματοδότησή της, η πολιτική των διαρθρωτικών ταμείων για την έρευνα και την ανάπτυξη προωθεί ιδιαίτερα την περιφερειακή ανάπτυξη, μέσω των καινοτόμων δράσεων που εμπίπτουν στο άρθρο 10 του ΕΤΠΑ, του προγράμματος RIS (Στρατηγικές για την περιφερειακή καινοτομία) και κοινοτικών πρωτοβουλιών, όπως για παράδειγμα το πρόγραμμα Interreg III — Τμήμα Γ. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, στο πλαίσιο της «Πρωτοβουλίας για την ανάπτυξη», μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για την καινοτόμο ανάπτυξη και τη δικτύωση των ΜΜΕ.

⁽¹⁷⁾ Με ελάχιστη απαιτούμενη επιφάνεια 25 000 m² και με μια εταιρεία διαχείρισης υπεύθυνη για τις υποδομές και τις επιχειρήσεις. Ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας υποστηρίζουν από κοινού τη δράση του εκάστοτε πάρκου, αλλά οι τράπεζες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δυστυχώς δεν συμμετέχουν.

⁽¹⁸⁾ ΜΚΟ: Μη Κυβερνητική Οργάνωση

⁽¹⁹⁾ Πηγή, Janos Toth, μέλος της ΕΟΚΕ

⁽²⁰⁾ PGK: Pannon Gazdasági Kezdemenyezés.

5.13.2 **Ευρωπαϊκή πολιτική E&TA.** Το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα και ανάπτυξη 2002–2006 αποτελεί σημαντική πηγή ενισχύσεων για τη δημιουργία «περιοχών της γνώσης» ιδίως μέσω:

- νέων μηχανισμών ολοκληρωμένων σχεδίων και δικτύων αριστείας που υλοποιούνται βάσει των στόχων που τίθενται στην οριζόντια θεματική πρωτοβουλία ειδικά για τις ΜΜΕ,
- της γραμμής δράσης «Έρευνα και καινοτομία»,
- των υποτροφιών «Marie Curie» προς τις εταιρείες, που προβλέπονται από το δεύτερο ειδικό πρόγραμμα,
- του συντονιστικού μηχανισμού ERA-NET,
- της δράσης Επιστήμη και Διακυβέρνηση για την «Τεχνολογική Προοπτική Διερεύνηση» (*Foresight*).

5.13.3 Επιπλέον, το σχέδιο δράσης «Περισσότερη έρευνα για την Ευρώπη — Στόχος: 3 % του ΑΕγχΠ» προβλέπει μια σειρά νέων δράσεων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ακόμη και στο πλαίσιο του προγράμματος Galileo για τη ραδιοπλοήγηση και τον εντοπισμό της θέσης μέσω δορυφόρου πλοήγηση είναι δυνατό να αναπτυχθούν πρωτοβουλίες για την υποστήριξη των ευρωπαϊκών δικτύων περιοχών που βασίζονται στη γνώση.

Όπως τονίστηκε σε πρόσφατες εκθέσεις, μεταξύ των οποίων εκείνη που αναφέρεται στη συμμετοχή των μικρών επιχειρήσεων στο πρόγραμμα, η πρόσβαση των επιχειρήσεων αυτών ήταν ιδιαίτερα δυσχερής, ιδίως στα νέα κράτη μέλη ⁽²¹⁾.

5.13.4 **Πολιτική για τις επιχειρήσεις.** Από τα προγράμματα που εντάσσονται στην πολιτική για τις επιχειρήσεις και την καινοτομία αξίζει να αναφερθούν τα εξής:

- το πρόγραμμα Καινοτομία και ΜΜΕ,
- το πρόγραμμα RITTS (Στρατηγικές για την περιφερειακή καινοτομία και τη μεταφορά τεχνολογίας),
- τα σχέδια TRIP για τη διαπεριφερειακή καινοτομία,
- η πιλοτική δράση PAXIS, για τη δημιουργία και την ανάπτυξη δικτύων καινοτόμων επιχειρήσεων καθώς και άλλες τρέχουσες πιλοτικές δράσεις για την υποστήριξη της ανάπτυξης κλαδικών δικτύων βιομηχανικών περιοχών,
- το δίκτυο πληροφοριών «Euro Info Center».

5.13.5 Από τις πρωτοβουλίες που διαχειρίζεται η ΓΔ Επιχειρήσεων ξεχωρίζουν αυτές που αφορούν την ανάπτυξη των δικτύων βιομηχανικών περιοχών και οι δράσεις υπέρ των επιχειρήσεων και των δικτύων επιχειρήσεων στο πλαίσιο του προγράμματος IDAbc. Όσον αφορά τις δράσεις για την αειφόρο ανάπτυξη που διαχειρίζεται η ΓΔ Περιβάλλοντος, αξίζει να αναφερθούν οι πρωτοβουλίες συνεργασίας μεταξύ βιομηχανικών περιοχών για την πιστοποίηση

⁽²¹⁾ Πρβλ. Cordis, Ανακοίνωση Τύπου, «Η ΕΕ θέλει να αυξήσει τη συμμετοχή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο 6^ο πρόγραμμα πλαίσιο» (14. 1. 2005) , βλ. επίσης Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πενταετής αξιολόγηση της έρευνας και ανάπτυξης (17.1.2005)

EMS-EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) που χρηματοδοτούνται σε περιφερειακό επίπεδο.

5.13.6 **Πολιτική της κοινωνίας των πληροφοριών.** Πολλά σχέδια μπορούν να τεθούν σε εφαρμογή με την υποστήριξη των δικτύων βιομηχανικών περιοχών στο πλαίσιο του προγράμματος e-Europe 2005 και, ειδικότερα, των πρωτοβουλιών: e-Government, e-Business, e-Commerce, e-Procurement, ευρυζωνικά δίκτυα, e-Inclusion, Go digital.

5.13.7 **Πολιτική εκπαίδευσης και κατάρτισης.** Διάφορα μέτρα που προβλέπονται από τα προγράμματα ΣΩΚΡΑΤΗΣ και Leonardo μπορούν να ενεργοποιηθούν για την υποστήριξη δράσεων εκπαίδευσης ειδικά για τα δίκτυα βιομηχανικών περιοχών που βασίζονται στη γνώση, και επιπλέον μπορούν να προγραμματιστούν πρωτοβουλίες στο πλαίσιο του προγράμματος e-Learning και του προγράμματος e-Europe 2005.

6. Προς μία νέα στρατηγική προσέγγιση στις πολιτικές της ΕΕ για τις περιοχές της γνώσης

6.1 Στη διάρκεια του Εαρινού Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 2004 τονίστηκε ότι «τα μέτρα που αναλαμβάνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι μόνο ένα μέρος των μέτρων που απαιτούνται για την επιτυχή υλοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Πρέπει να γίνουν ακόμη πολλές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που υπάγονται στο πεδίο ευθύνης των κρατών μελών» ⁽²²⁾ Αυτός ο προσανατολισμός επιβεβαιώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 4ης και 5ης Νοεμβρίου 2004 στη διάρκεια του οποίου υποβλήθηκε η έκθεση Wim Kok ⁽²³⁾.

6.2 Οι πλέον σημαντικές προκλήσεις εντοπίστηκαν σε τρεις στρατηγικούς τομείς θεμελιώδους σημασίας για την ανάπτυξη:

6.2.1 Ανάπτυξη διεθνικών ευφών δικτύων: ο στόχος αυτός πρέπει να επιδιωχθεί, μεταξύ άλλων, μέσω της κοινοτικής πρωτοβουλίας για την ανάπτυξη αποδίδοντας προτεραιότητα στις επενδύσεις για την έρευνα, την καινοτομία και τη δια βίου εκπαίδευση. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι ο προσδιορισμός και η διαμόρφωση νέων επαγγελματικών κατηγοριών, με καλύτερη αξιοποίηση των μηχανισμών συνεργασίας που προβλέπονται από το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο.

6.2.2 Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στην παγκόσμια αγορά και της περιβαλλοντικής αειφορίας: η επίτευξη του στόχου αυτού εξαρτάται από την ανάπτυξη των ευρυζωνικών επικοινωνιών και των δικτύων υψηλής ταχύτητας που απαιτούνται για την έρευνα και την καινοτομία (Geant), από τη χρήση των πιλοτικών εφαρμογών του προγράμματος Galileo, καθώς και από την ανάπτυξη πρωτοβουλιών στο πλαίσιο του προγράμματος e-Europe 2005.

⁽²²⁾ Έκθεση της Επιτροπής στο Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο - Προώθηση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας - Μεταρρυθμίσεις για τη Διευρυμένη Ένωση - COM(2004) 29 τελικό, της 20.02.2004.

⁽²³⁾ Πρβλ. υποσημείωση 2.

6.2.3 Ενδυνάμωση της λεγόμενης «ευρωπαϊκής πολιτικής γειτνίασης»⁽²⁴⁾ στη διευρυμένη Ευρώπη: η πολιτική αυτή πρέπει να προωθήσει και να δρομολογήσει περισσότερο οργανικές και συνεκτικές συνεργίες που να χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη οργανικότητα και συνεκτικότητα με τους γείτονες της νέας Ευρώπης, με στόχο τη δημιουργία μίας ζώνης ευημερίας και ασφάλειας μέσω μηχανισμών συνεργασίας σε ευαίσθητα θέματα, όπως η διαχείριση των κοινών συνόρων, ο έλεγχος των μεταναστευτικών ροών και η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.

6.3 Σε όλες τις χώρες της Ένωσης, και ιδίως στα νέα κράτη μέλη, αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο η αξία των δικτύων βιομηχανικών περιοχών και των ομάδων (*clusters*) επιχειρήσεων για την ενίσχυση του ανταγωνισμού και της παραγωγικότητας, για την προαγωγή της πολιτικής στον τομέα της απασχόλησης, για τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας, καθώς και για την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ).

6.4 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, απαιτείται να αναπτυχθεί μία ολοκληρωμένη πολιτική ακόμη και σε επίπεδο ΕΕ υπέρ της δημιουργίας μιας **ευρωπαϊκής πλατφόρμας** για την υποστήριξη της δημιουργίας νέων ευρωπαϊκών δικτύων υπερ-περιοχών της γνώσης.

6.5 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι, ενόψει της μελλοντικής παγκοσμιοποιημένης αγοράς, οι νέες υπερ-περιοχές της γνώσης αποτελούν πολύ σημαντικό παράγοντα επιτυχίας που μπορεί αφενός να διασφαλίσει στις ΜΜΕ καλύτερη πρόσβαση σε δεξιότητες υψηλής ποιότητας και σε σύγχρονες κοινές υπηρεσίες, καθώς και σε νέες υποδομές βασισμένες στη γνώση, και αφετέρου να συμβάλει στην καλύτερη διαχείριση των επιχειρήσεων και στην προαγωγή της ενημέρωσης και της ωριμότητας του εργατικού δυναμικού.

6.6 Κατά την ΕΟΚΕ, η δημιουργία μιας **ευρωπαϊκής πλατφόρμας** βιομηχανικών περιοχών θα διασφάλιζε το πλαίσιο συνεκτικότητας, διαφάνειας και εύκολης πρόσβασης που απαιτείται τόσο για τις ΜΜΕ όσο και για τα παλαιά και τα νέα κράτη μέλη, αλλά και για τις υποψήφιες χώρες και τις περιοχές που γειτονεύουν με την ΕΕ.

6.7 Αυτή η **ευρωπαϊκή πλατφόρμα** αναμένεται να επιτρέψει τον συντονισμό των πολυάριθμων πολιτικών τις οποίες διαχειρίζονται οι διάφορες Γενικές Διευθύνσεις, των επί του παρόντος διαθέσιμων μηχανισμών και των κοινοτικών δράσεων.

6.8 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, η εν λόγω ευρωπαϊκή πλατφόρμα πρέπει να λάβει επαρκή χρηματοδότηση για τη δημιουργία της κρίσιμης μάζας που απαιτείται για την υποστήριξη των κοινοτικών παρεμβάσεων. Οι συντονισμένες δράσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο αυτής της πλατφόρμας και βάσει της στρατηγικής της Λισσαβώνας είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη εκείνων των ΜΜΕ που διαθέτουν ιδιαίτερα πλούσιο απόθεμα ιεραρχημένων σιωπηρών γνώσεων: η κοινοτική παρέμβαση θα επιτρέψει την κωδικοποίηση αυτών των γνώσεων και τη μετατροπή τους σε κοινό κεφάλαιο και, παράλληλα, τη διάδοσή τους μέσω των ευρωπαϊκών δικτύων.

⁽²⁴⁾ Η διαδικασία της Βαρκελώνης για τη Λεκάνη της Μεσογείου (από το 1995): η διαδικασία σύνδεσης και σταθεροποίησης για τα δυτικά Βαλκάνια: οι συμφωνίες συνεργασίας και σύναψης εταιρικών σχέσεων με τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών (πρώην ΕΣΣΔ).

6.9 Το προγραμματικό πλαίσιο της ευρωπαϊκής πλατφόρμας βιομηχανικών περιοχών πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:

- νέες πρωτοβουλίες ευρωπαϊκών δικτύων υπερ-περιοχών στους βιομηχανικούς τομείς όπου απαιτείται τέτοιου είδους δράση, ενδεχομένως σε συνδυασμό με τη δημιουργία τεχνολογικών πλατφορμών, για παράδειγμα στους τομείς της βιοχημείας, της αεροδιαστημικής, της υφαντουργίας ή των τεχνολογιών των πληροφοριών ή της επικοινωνίας,
- νέες πρωτοβουλίες προκειμένου να αναπτυχθεί ένα κοινό και συμμετοχικό στρατηγικό όραμα για τη διερεύνηση των μελλοντικών ευρωπαϊκών δυνατοτήτων στους τομείς όπου επί του παρόντος δοκιμάζονται καινοτομίες σε προϊόντα και διαδικασίες εν αναμονή των δυνητικών εξελίξεων,
- δράσεις για τη «δημιουργία στρατηγικών υποδομών» (*strategic capacity building*) στα δίκτυα βιομηχανικών περιοχών των νέων κρατών μελών, των υποψήφιων χωρών και των όμορων κρατών,
- αξιολόγηση της σχέσης μεταξύ των υπερ-περιοχών και της πολιτικής για την απασχόληση,
- δράσεις για την αναβάθμιση του πολιτιστικού επιπέδου των εργαζομένων κατά την οργάνωση των βιομηχανικών περιοχών,
- ανταλλαγή των βέλτιστων δικτυακών πρακτικών (επιλεγμένων βάσει εναρμονισμένων κριτηρίων όσον αφορά την αξιολόγηση και τη διαδικασία επιλογής), με σκοπό τη δημιουργία ενός στέρους πλαισίου για τον χώρο έρευνας και καινοτομίας της διευρυμένης Ευρώπης, με σαφή και συγκρίσιμη εκτίμηση του αντικτύπου και ανατροφοδότηση, ούτως ώστε να συγκεντρωθεί ικανοποιητικός όγκος κωδικοποιημένων και μεταδόμενων γνώσεων,
- δράσεις κοινής κατάρτισης για τα διευθυντικά στελέχη των βιομηχανικών περιοχών, τους επικεφαλής επιχειρήσεων και τους υπευθύνους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίες θα υλοποιηθούν σε συνεργασία με πολιτικούς αρμόδιους για τη λήψη αποφάσεων και με φορείς του δημοσίου τομέα, καθώς και με στελέχη των τοπικών και περιφερειακών αρχών που ασχολούνται με τη διαδικασία της κατάρτισης,
- δημιουργία εδρών Jean Monnet⁽²⁵⁾ στα νέα δίκτυα βιομηχανικών περιοχών της γνώσης, και ευρωπαϊκών βραβείων για τις ευρωπαϊκές βιομηχανικές περιοχές που ξεχωρίζουν λόγω της επιτυχίας που γνωρίζουν και της γνώσης που μεταδίδουν,
- καθιέρωση ενός συστήματος υποτροφιών για την κατάρτιση ειδικών στον τομέα της τεχνολογίας στις διάφορες βιομηχανικές περιοχές, κατά τρόπο ώστε να διασφαλιστεί η παρουσία στα δίκτυα ερευνητών και ειδικών στους τομείς του τεχνολογικού ελέγχου και της τεχνολογικής εμπορίας,
- προώθηση της επικοινωνίας και της πληροφόρησης βάσει μίας διαδραστικής πύλης για τις βιομηχανικές περιοχές της γνώσης,

⁽²⁵⁾ Μεταξύ των αρχών του 1990 και του Οκτωβρίου 2003, η ΓΔ Εκπαίδευση και Πολιτισμός ενέκρινε 2 500 περίπου σχέδια διδασκαλίας πάνω σε ευρωπαϊκά θέματα : μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται 82 ευρωπαϊκοί πόλοι, 601 έδρες και 1 560 μόνιμα τμήματα και εργαστήρια. Οι προσκλήσεις για τη χορήγηση των πιστώσεων δημοσιεύονται ετησίως στην ιστοσελίδα http://europa.eu.int/comm/education/programmes/ajm/index_fr.html.

- διευκόλυνση της πρόσβασης σε εμπειρογνομosύνη και σε σχέδια, με τη βοήθεια των ιδρυμάτων του Κοινού Κέντρου Ερευνών και ιδίως του Ινστιτούτου Τεχνολογικών Προβλέψεων της Σεβίλλης,
- προσθήκη ειδικού κονδυλίου στον προϋπολογισμό για την ανάπτυξη των δικτύων βιομηχανικών περιοχών της γνώσης στο πλαίσιο του έκτου προγράμματος πλαισίου Ε&ΤΑ και επίδειξης,
- συμπερίληψη ενός προγράμματος δράσεων για την υποστήριξη της ανάπτυξης των βιομηχανικών περιοχών στο νέο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2007-2013.

7. Συμπερασματικές συστάσεις

7.1 Σε όλες τις προηγμένες χώρες παρατηρείται επί του παρόντος μια διαδικασία αποβιομηχάνισης και η προστιθέμενη αξία του τριτογενούς τομέα στην ΕΕ έχει ήδη ανέλθει σε 70 % του συνολικού ΑΕγχΠ (22 % για τη βιομηχανία, 5 % για την οικοδομική δραστηριότητα και 3 % για τη γεωργία) ⁽²⁶⁾. Εντούτοις, το φαινόμενο αυτό δεν θα πρέπει να ενθαρρυνθεί, δεδομένου ότι ένα μεγάλο μέρος της προστιθέμενης αξίας του τομέα των υπηρεσιών διατίθεται στις επιχειρήσεις ή δημιουργείται από αυτές ⁽²⁷⁾: εμπόριο και μεταφορές (21,6 %)· χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες παρεχόμενες στις επιχειρήσεις (27,2 %)· δημόσια διοίκηση (21,6 %) ⁽²⁸⁾.

7.1.1 Μια πολιτική η οποία θα είναι σε θέση να υποστηρίξει και να διαδίδει το πνεύμα που διέπει τις εμπειρίες των βιομηχανικών περιοχών μπορεί, αναμφίβολα, να συμβάλει ώστε να καταστούν οι περιοχές ολόκληρης της διευρυμένης Ευρώπης ανταγωνιστικές έναντι χωρών με χαμηλότερο μεν κόστος εργασίας, αλλά χωρίς διάλογο μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και χωρίς άρτια πρότυπα υγείας και ασφάλειας στον εργασιακό χώρο.

7.1.2 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το ζητούμενο είναι να αξιοποιηθούν περισσότερο τα ανταγωνιστικά περιθώρια, τα οποία προκύπτουν από μια ορθή και έμπρακτη ανάληψη της κοινωνικής ευθύνης εντός των επιχειρήσεων ⁽²⁹⁾, κατά τρόπο ώστε ο κόσμος της εργασίας να στραφεί, στο σύνολό του, στην παραγωγή με γνώση και σοβαρότητα, στην τήρηση των προθεσμιών παράδοσης, στη διαμόρφωση μιας «δίκαιης τιμής» ⁽³⁰⁾ και στην παροχή εγγυήσεων για την εξασφάλιση ικανοποιητικών, έγκαιρων και άρτιων υπηρεσιών μετά την πώληση.

⁽²⁶⁾ Πηγή: EUROSTAT - Διάρθρωση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, 2002.

⁽²⁷⁾ Σύμφωνα με το γραφείο οικονομικών αναλύσεων, κάθε δολάριο τελικής ζήτησης που ξεοδεύεται για ένα μεταποιημένο αγαθό προκαλεί 0,55 δολάρια ΑΕγχΠ στον μεταποιητικό τομέα και 0,45 δολάρια ΑΕγχΠ στον μη μεταποιητικό τομέα. Η μεταποίηση στην Αμερική : Μια συνολική στρατηγική για την αντιμετώπιση των προκλήσεων των βιομηχανιών των ΗΠΑ, Υπουργείο Εμπορίου, Ιανουάριος 2004 (http://www.commerce.gov/DOC/MFG_Report_Complete.pdf) Νοέμβριος 2004 MANUFACTURE ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

⁽²⁸⁾ Πηγή: EUROSTAT, όπ. π.

⁽²⁹⁾ Πρβλ. Πράσινο Βιβλίο: «Πρώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη» COM(2001) 366 τελικό της 18.07.01

⁽³⁰⁾ Η αρχή της «δίκαιης τιμής» εγκρίθηκε επισήμως από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Κάρντιφ το 1998. «Το περιβαλλοντικό κόστος πρέπει να περιλαμβάνεται στην τιμή του προϊόντος και όχι να χρεώνεται στις επόμενες γενεές!». Ένας από τους ταχύτερους τρόπους για τη συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων συνίσταται στη διαμόρφωση τιμών οι οποίες να αντικατοπτρίζουν το περιβαλλοντικό κόστος των αγαθών και των υπηρεσιών και στη χρήση ενδεδειγμένων μέσων της αγοράς για την επιδίωξη των περιβαλλοντικών στόχων κατά τρόπο θετικό.

7.2 Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι θα εξευρεθούν τα μέσα για την ενίσχυση της δικτυακής σύνδεσης των νέων βιομηχανικών περιοχών, κυρίως στα νέα κράτη μέλη, με στόχο την προαγωγή μιας ζήτησης ενημερωμένης και κατευθυνόμενης από την αγορά.

7.3 Θα πρέπει να καταβληθούν φθίνουσες ενισχύσεις (για διάστημα 3 ή 4 ετών) προκειμένου να καλυφθούν οι δαπάνες για την πραγματοποίηση μελετών σκοπιμότητας, την έναρξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, τη μεσοτεία σε επίπεδο δικτύου, την περιβαλλοντική αειφορία και τη δημιουργία εργαστηρίων πιστοποίησης.

7.4 Το τεχνολογικό πλαίσιο και οι κοινωνικές σχέσεις μεταλλάσσονται τάχιστα και επιβάλλουν τη διαμόρφωση νέων επαγγελματικών κατευθύνσεων βραχυπρόθεσμα, με επακόλουθες απαιτήσεις διαρκούς κατάρτισης ⁽³¹⁾, όσον αφορά:

- μεσίτες δικτύου·
- ειδικούς στον τομέα της τεχνολογικής εμπορίας·
- υπεύθυνους για την καινοτομία και τη μεταφορά τεχνολογίας
- διευθυντές υπέρ-περιοχών.

7.5 Σύμφωνα με τη δική της εμπειρία, η ΕΟΚΕ προσβλέπει στη διοργάνωση μαθημάτων στις υπερ-περιοχές βασισμένων στην τεχνολογική καινοτομία, με τη συμμετοχή φορέων προερχόμενων από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, τη βιομηχανία, τον κόσμο της εργασίας, τα πανεπιστήμια και τις τράπεζες. Στα μαθήματα αυτά θα μπορούσαν να προστεθούν και υποτροφίες για πρακτική εξάσκηση με ανταλλαγές μεταξύ των εργαζομένων στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα και μεταξύ του κόσμου των επιχειρήσεων και της ακαδημαϊκής κοινότητας.

7.6 Η ΓΔ «Καινοτομία», η οποία καταβάλλει αξιόλογες προσπάθειες για την προώθηση των ευρωπαϊκών εμπειριών σε διεθνή κλίμακα, θα πρέπει να επαυξήσει την υποστήριξη που παρέχει στους μηχανισμούς έναρξης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των προσπαθειών τεχνολογικής προοπτικής διερεύνησης (*foresight*), και συγκριτικής αξιολόγησης οι οποίες αναλαμβάνονται τόσο μεταξύ βιομηχανικών περιοχών όσο και σε διεθνικό επίπεδο, με σκοπό τη σταθερή επέκταση της βάσης δεδομένων με πολιτιστικά στοιχεία και πληροφορίες όσον αφορά τις συντελούμενες αλλαγές και τα μέσα αντιμετώπισής τους.

7.7 Προκειμένου να υποστηριχθεί η διάθεση πιστώσεων, η οποία αποτελεί πάντοτε μείζον ζήτημα σε όλα τα κράτη μέλη — ιδιαίτερα δε στις χώρες που εντάχθηκαν στην ΕΕ με τη διευρύση — θα μπορούσε να δημιουργηθεί στους κόλπους του ΕΤΑΕ ⁽³²⁾ μια υπηρεσία επιφορτισμένη με την παροχή εγγυήσεων, χάρη στα εγγυοδοτικά μέσα που θα διαθέτει, για τις πιστώσεις οι οποίες χορηγούνται από τις τράπεζες, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τις κοινοπραξίες και τους συνεταιρισμούς που δρουν μαζί με τις επιχειρήσεις των υπερ-περιοχών.

⁽³¹⁾ Πρβλ. υποσημείωση 11

⁽³²⁾ Το ΕΤΑΕ (Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων) συστάθηκε το 1994 με δύο βασικούς στόχους: την υποστήριξη των δικτύων και τη διευκόλυνση της διάθεσης πιστώσεων στις ΜΜΕ. Μέτοχοι του ΕΤΑΕ είναι η ΕΤΕ (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πολλές ευρωπαϊκές τράπεζες. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων κυρίως ετών, η δράση του ΕΤΑΕ χαρακτηρίστηκε από την υποστήριξη της διάθεσης πιστώσεων στις πολύ μικρές και στις μικρές επιχειρήσεις.

7.8 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η νέα περιοχή της γνώσης αποτελεί επίσης το ιδανικό περιβάλλον για τη δοκιμαστική χρήση των πλέον προηγμένων μορφών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μέσω των μορφών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (*eGovernment*), ηλεκτρονικού επιχειρείν (*eBusiness*), και των νέων σχέσεων *e-Business2business* που είναι καθοριστικής σημασίας για τη διεθνική ανάπτυξη των δικτύων βιομηχανικών περιοχών, με την υποστήριξη των κοινών διαλειτουργικών δικτύων IDA-bc⁽³³⁾ και σε στενή σχέση με πρόγραμμα ηλεκτρονική Ευρώπη (*eEurope*) 2005⁽³⁴⁾.

7.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι είναι σημαντικό να συντάξει η Επιτροπή ένα «Γλωσσάριο» κοινής ονοματολογίας που θα απευθύνεται σε όλες τις βιομηχανικές περιοχές που συμμετέχουν στα κοινοτικά προγράμματα και να προβεί στη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής διαλογικής βάσης δεδομένων η οποία θα περιλαμβάνει όλες τις περιοχές κατανεμημένες ανά τομέα και ανά δραστηριότητα.

7.10 Εξίσου σημαντική θα ήταν η σύσταση, εντός της Γενικής Διεύθυνσης Επιχειρήσεων, ενός κοινοτικού πυρήνα συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των βιομηχανικών περιοχών και των διαφόρων αρμοδίων θεσμικών οργάνων. Ο πυρήνας αυτός θα μπορούσε, μεταξύ άλλων, να προετοιμάζει και να αναπροσαρμόζει τακτικά ειδικούς οδηγούς για τη διάδοση ορθών πρακτικών, προς διανομή σε περιφερειακό επίπεδο.

7.11 Το πνεύμα που διέπει την εταιρική κοινωνική ευθύνη και το οποίο καθιστά την επιχείρηση αγαθό για το κοινωνικό σύνολο είναι ασύμβατο προς τις οχλήσεις της γραφειοκρατίας που επιβαρύνει το κόστος και κάνει λιγότερο ελκυστική αυτή την «πράξη» ως εκ τούτου, η εφαρμογή της πρωτοβουλίας «Slid» εκλαμβάνεται ως χρήσιμο μέσο για τη μετάδοση των εμπειριών που αποκτήθηκαν χάρη στο πρόγραμμα Slim⁽³⁵⁾.

⁽³³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, έγρ. CESE 1610/2003 της 10.12.2003, εισηγητής: ο κ. Pezzini (EE C 80 της 30.03.2004). «Η δημιουργία διασυννοριακών δικτύων, με την αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορίας (ΠΙ), έχει γίνει το βασικό μέσο για τη συνεργασία μεταξύ των δημόσιων διοικήσεων ενόψει της δημιουργίας μιας σύγχρονης, διευρμένης και ασφαλούς Ευρώπης. Από την άλλη πλευρά, οι μελέτες που πραγματοποιήσε η Επιτροπή συγκλίνουν στη διαπίστωση ότι οι επενδύσεις στον εν λόγω τομέα ευνοούν μια νέα θετική οικονομική δυναμική (με υψηλούς συντελεστές απόδοσης). Μία σχετική κοινοτική πρωτοβουλία συνίσταται στο πρόγραμμα «Ηλεκτρονική Ανταλλαγή Δεδομένων μεταξύ Διοικήσεων» (*Interchange of Data between Administrations - IDA*) που ξεκίνησε η Επιτροπή το 1993 - 1995 με το IDA I (1995-1999). Κατά την περίοδο 1999-2004, το ποσό της κοινοτικής επιδότησης για το πρόγραμμα IDA II ανήλθε σε 127 εκατομμύρια ευρώ. Περίπου το 60 % του ποσού αυτού χρησιμοποιήθηκε για τομεακά σχέδια κοινού ενδιαφέροντος και το υπόλοιπο διατέθηκε σε οριζόντια μέτρα, με σκοπό να διασφαλισθεί η διαλειτουργικότητα και η πλήρης πρόσβαση στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα.»

⁽³⁴⁾ «*eEurope 2005: Κοινωνία της πληροφορίας για όλους*» - Σχέδιο δράσης ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Σεβίλλης, 21/22 Ιουνίου 2002. Εκτενής περίληψη: Στόχος του εν λόγω σχεδίου δράσης είναι να εξασφαλιστεί ευνοϊκό περιβάλλον για τις ιδιωτικές επενδύσεις και για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, να δοθεί ώθηση στην παραγωγικότητα, να εκσυγχρονιστούν οι δημόσιες υπηρεσίες, και να δοθεί σε όλους η δυνατότητα συμμετοχής στην παγκόσμια κοινωνία της πληροφορίας. Το σχέδιο *eEurope* στοχεύει κατά συνέπεια στην ενθάρρυνση της εμφάνισης ασφαλών υπηρεσιών, εφαρμογών και περιεχομένου βάσει ευρύτερα διαθέσιμης ευρυζωνικής υποδομής.

⁽³⁵⁾ Το πρόγραμμα SLIM εγκαινιάστηκε στην αρχή της δεκαετίας του '90, κατόπιν πρωτοβουλίας της Γενικής Διεύθυνσης XXIII, για την απλοποίηση των γραφειοκρατικών υποχρεώσεων που επηρέαζαν, τότε περισσότερο από τώρα, τη λειτουργία των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων. Η κτηθείσα εμπειρία από το πρόγραμμα SLIM οδήγησε στη διαμόρφωση και στην εδραίωση του προγράμματος BEST.

7.12 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα ήταν επίσης σκόπιμο να συσταθεί ένα γραφείο παροχής συμβουλών και βοήθειας (*Helpdesk*) όσον αφορά την πνευματική ιδιοκτησία, καθώς και διαφόρων άλλων υπηρεσιών προοριζόμενων για τις βιομηχανικές περιοχές οι οποίες κάνουν ολοένα και περισσότερο την εισόδο τους στα ευρωπαϊκά δίκτυα και στην παγκόσμια αγορά.

7.13 Θεωρείται, εξάλλου, απαραίτητο να διευκολυνθεί η συμμετοχή των βιομηχανικών περιοχών σε προκανονιστικά και τυποποιητικά προγράμματα για την τεχνολογική ανάπτυξη, τα οποία αναλαμβάνονται υπό την αιγίδα της CEN, της CENELEC, του ETSI και NORMAPME⁽³⁶⁾.

7.14 Η ΕΟΚΕ κρίνει σημαντικό να τονιστεί στα πλαίσια του προσεχούς 5^{ου} πολυετούς προγράμματος για την επιχειρηματικότητα και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, (για το διάστημα 2007 και 2013⁽³⁷⁾), η κατάσταση που πραγματικά επικρατεί στις βιομηχανικές περιοχές, καθώς και οι ιδιαίτερες απαιτήσεις τους.

7.15 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι, βάσει των εμπειριών των τελευταίων ετών, και κυρίως έπειτα από τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια της Λισσαβόνας, της Βαρκελώνης και της Σεβίλλης, θα ήταν απολύτως ενδεδειγμένη η δημιουργία μιας ευρωπαϊκής πλατφόρμας συνεχούς διαλόγου, υποδιαιρούμενη ανά τομέα και ανά δραστηριότητα και απαρτιζόμενη από τους υπευθύνους των βιομηχανικών περιοχών και από εκπροσώπους των δημοσίων αρχών, των κοινωνικών εταίρων, των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, των ερευνητικών κέντρων και των ΜΚΟ.

7.15.1 Η Εοκε θεωρεί απαραίτητο να εξεταστεί εκ μέρους της Κοινότητας η αναγνώριση των ευρωπαϊκών δικτύων των υπερπεριοχών της γνώσης, με σκοπό:

- να διευκολυνθούν οι ανταλλαγές εντός και εκτός της Ενιαίας Αγοράς,
- να μπορούν οι επιχειρήσεις των διαφόρων χωρών να διαθέτουν από κοινού τους πόρους τους,
- να δοθεί στο σχέδιο των βιομηχανικών περιοχών πλήρης ευρωπαϊκή αξία, με άμεση πρόσβαση στα ευρωπαϊκά προγράμματα και πρωτοβουλίες,
- να υποβάλλονται τα ευρωπαϊκά δίκτυα βιομηχανικών περιοχών σε αξιολόγηση, παρακολούθηση και συγκριτική αξιολόγηση.

7.15.2 Υπό αυτό το πρίσμα, η Εοκε θεωρεί σκόπιμο να διοργανωθεί, με βάση την παρούσα γνωμοδότηση, δημόσια ακρόαση, στην οποία θα συμμετάσχουν οι φορείς των υπερπεριοχών και οι ενδιαφερόμενες οργανώσεις, στα διάφορα τοπικά επίπεδα, με σκοπό να ενθαρρυνθεί η διασυννοριακή συνεργασία και να επισημανθούν:

- τα πολιτικά πλεονεκτήματα: η ανάπτυξη της οικονομικής διεθνικής συνεργασίας ευνοεί την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την αποδοτικότητα στις συνολικές αγορές,

⁽³⁶⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης (CEN)· Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ηλεκτροτεχνικής Τυποποίησης (CENELEC)· Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τυποποίησης των Τηλεπικοινωνιών (ETSI)· Τυποποίηση - MME (NORMAPME).

⁽³⁷⁾ Πρβλ. COM(2004) 781 τελικό της 7.12.2004 και CESE 245/2005.

- τα πλεονεκτήματα όσον αφορά την απλοποίηση: μπορούν πράγματι να προσδιοριστούν νέες μορφές πρόσβασης στους γνωστικούς, χρηματοδοτικούς και παραγωγικούς πόρους,
- τα οικονομικά πλεονεκτήματα από την άποψη της ανταγωνιστικότητας: οι ευρωπαϊκές βιομηχανικές περιοχές της γνώσης θα μπορούσαν να επιλέξουν τη μορφή μιας ευρωπαϊκής δικτυακής κοινοπραξίας, που θα κοσμεύεται από ευρωπαϊκό σήμα,
- τα πλεονεκτήματα στο τεράστιο και ενδιαφέρον πεδίο της δημόσιας-ιδιωτικής εταιρικής σχέσης: οι νέες βιομηχανικές περιοχές θα μπορούσαν να συνδυάσουν συστήματα ιδιωτικών επιχειρήσεων με τοπικές αρχές και φορείς, δεδομένου ότι αυτές μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο, ως ενεργοί καταλύτες και για την υποβολή προτάσεων,
- τα πλεονεκτήματα για την ολοκλήρωση επιχειρήσεων / πανεπιστημίων/ ερευνητικών φορέων, που θα επιτρέψουν κατά τρόπο συστηματικό την επίτευξη νέων τεχνολογικών και καινοτόμων πραγματικότητων.

7.15.3 Η ευρωπαϊκή κοινοπραξία των υπερ-περιοχών της γνώσης θα πρέπει να ευνοήσει την επιχειρηματικότητα, την κοινωνική υπευθυνότητα, τη δημιουργία νέων δραστηριοτήτων, την ανάπτυξη της διαρκούς κατάρτισης και να ενθαρρύνει τις διασυνοριακές εταιρικές σχέσεις. Θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από τα ακόλουθα:

- να είναι ελευθέρως και ευκόλως προσβάσιμη τόσο στα φυσικά όσο και στα νομικά πρόσωπα (δημόσια /ιδιωτικά),
- να είναι απλή, ευέλικτη και προσαρμόσιμη, ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες των εταιρών,
- να είναι εξελικτική και ελαστική, για να μπορεί να προσαρμόζεται στην εξέλιξη των αγορών,
- να είναι μια διάρθρωση ευρωπαϊκού επιπέδου, με τη συμμετοχή πολλών κρατών μελών ή εταιρών ⁽³⁸⁾.

7.15.4 Φύση — Οι υπερ-περιοχές της γνώσης θα πρέπει να είναι ιδιωτικής φύσεως και συνεπώς δεν θα πρέπει να απευθύνονται δημοσίως στους αποταμειωτές.

7.15.5 Σύλληψη — Οι υπερ-περιοχές της γνώσης θα πρέπει να αναφέρονται σε κριτήρια που ρυθμίζουν τη σύσταση των κοινοπραξιών, που μπορούν να συμμετέχουν στο 6^ο πρόγραμμα πλαίσιο, να έχουν διάρκεια 5 ετών με δυνατότητα ανανέωσης ⁽³⁹⁾ και να είναι καταχωρημένες σε κατάλληλο κατάλογο στο εσωτερικό μιας πλατφόρμας που θα έχει συσταθεί από την Επιτροπή.

7.15.6 Νομικό καθεστώς: ο συντονιστής τους θα πρέπει να είναι ο μόνος αναγνωρισμένος συνομιλητής στις σχέσεις με τα κοινοτικά όργανα, ανάλογα με ότι συμβαίνει για τα ολοκληρωμένα προγράμματα και τα δίκτυα αριστείας στα πλαίσια του κοινοτικού προγράμματος πλαισίου E&TA.

7.16 Εν κατακλείδι, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η εμπειρία που αναπτύχθηκε στις βιομηχανικές περιοχές, η οποία επί του παρόντος στρέφεται στις υπερ-περιοχές της γνώσης, παρέχει εξαιρετική ευκαιρία για:

- την αύξηση της απασχόλησης·
- τη βελτίωση των κοινωνικών σχέσεων στο εσωτερικό της αγοράς εργασίας·
- την αναβάθμιση των επαγγελματικών δεξιοτήτων των εργαζομένων, σε όλα τα επίπεδα·
- την εξασφάλιση συνθηκών υγείας και ασφάλειας στον εργασιακό χώρο·
- την ανάπτυξη και την επέκταση της δεοντολογικής και περιβαλλοντικής πιστοποίησης (ISO 14.000 και EMAS)·
- την καλύτερη αντιμετώπιση των πιστωτικών προβλημάτων και του αντικτύπου συμφωνιών της Βασιλείας II·
- τη βελτίωση της ποιότητας και της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων που κατασκευάζονται στην Ευρώπη·
- την ενίσχυση και τη διεύρυνση των εξαγωγικών δυνατοτήτων·
- την ενδυνάμωση της ισχύος της εργασίας, των εργαζομένων και της επιχείρησης εις βάρος της γραφειοκρατίας.

7.17 Για όλους αυτούς τους λόγους, η ανάπτυξη των υπερ-περιοχών χρήζει υποστήριξης και ενθάρρυνσης στα διάφορα επίπεδα: τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό.

Βρυξέλλες, 6 Απριλίου 2005.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁸⁾ Πρβλ. το Πρόγραμμα πλαίσιο E&TA

⁽³⁹⁾ Η περιορισμένη διάρκεια διαπίστευσης είναι απαραίτητη για να αποφευχθεί κάθε κίνδυνος απολίθωσης των πραγματικότητων των βιομηχανικών περιοχών που δεν ανανεώνονται.